

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Äitipuolten kokemuksia uusperheen äitien ver- taistukiryhmästä

Puistovirta, Emilia

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Äitipuolten kokemuksia uusperheen äitien vertaistukiryhmästä

Puistovirta Emilia
Terveystiedon edistämisen
Opinnäytetyö
Tammikuu, 2015

Laurea-ammattikorkeakoulu
 Laurea Tikkurila
 Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
 Terveystiedon edistämisen koulutusohjelma
 Aluelähtöinen johtaminen ja kehittäminen

Tiivistelmä

Emilia Puistovirta

Äitipuolten kokemuksia uusperheen äitien vertaistukiryhmästä

Vuosi	2015	Sivumäärä	59 (liitteet 3 kpl)
-------	------	-----------	---------------------

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää äitipuolten vertaistukitoimintaa. Opinnäytetyön tutkimusosion tarkoituksena oli kuvata äitipuolten näkemyksiä uusperheen äideille suunnatusta vertaisryhmätoiminnasta.

Tutkimuskysymykset olivat; millaiset tekijät kuormittavat äitipuolia, millaiset tekijät voimaantuttavat äitipuolia, mikä saa äitipuolet hakeutumaan vertaistukiryhmään, millaisia näkemyksiä äitipuolilla on uusperheen äideille suunnatusta vertaistukiryhmästä ja minkälaisia ehdotuksia äitipuolet esittävät vertaistukitoiminnan kehittämiseksi? Tutkimusaineiston muodostaa neljän äitipuolen kertomukset omasta uusperheestään. Aineisto analysoitiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä käyttäen.

Opinnäytetyön tuloksia tarkasteltiin suhteessa uusperheestä tuotettuun aiempaan tutkimustietoon. Opinnäytetyö sijoittuu perhetyön viitekehykseen. Tarkastelun kohteena olivat ne tekijät, jotka äitipuolia arjessa kuormittavat ja mistä tekijöistä äitipuolet voimaantuvat sekä millaista tukea äitipuolet vertaistukitoiminnasta hakevat ja miten toimintaa voisi kehittää vastaamaan äitipuolien tarpeita.

Opinnäytetyön keskeisimmät tulokset olivat, että äitipuolia kuormittavat asioiden ristiriitaisuus ja riippuvuus toisistaan. Opinnäytetyön aineiston luokittelussa havaittiin, että äitipuolia kuormittavat sekä lapsiperhevaiheeseen liittyvät kuormitustekijät että uusperheeseen liittyvät kuormitustekijät. Äitipuolet saivat voimaa perheestä ja ihmissuhteista, työstä ja vapaaajasta, uskosta ja erilaisista auttamiskeinoista. Äitipuolet hakeutuvat vertaistukiryhmään saadakseen jakaa asioita samassa tilanteessa olevien äitipuolten kanssa. Äitipuolten omalle vertaistukiryhmille on selkeä tarve ja niiden tulisi olla matalankynnyksen toimintaa.

Opinnäytetyön tutkimustulosten pohjalta on kirjoitettu erillinen kehittämissuunnitelma äitipuolten vertaistukiryhmä toiminnan käynnistämiseksi. Suunnitelma pitää sisällään kahdeksasta kerrasta koostuvan äitipuolten vertaistukiryhmän ohjelman. Uusia vertaistukiryhmiä perustettaessa sisällön arviointia tulisi jatkaa sisällön kehittämiseksi.

Asiasanat: Uusperhe, äitipuoli, vertaisryhmä, vertaistukitoiminta

Laurea University of Applied Sciences
Laurea Tikkurila
Master´s Degree in Health Promotion
Regional Development and Management

Abstract

Emilia Puistovirta

Stepmothers´ experiences of peer groups for mothers of reconstituted families

Year 2015

Pages 59 (attachments 3 pcs)

The purpose of this thesis is to describe stepmothers' experiences of peer support groups aimed at reconstituted families. The research questions were; what factors burden the stepmothers, what factors empower them, what views stepmothers have on peer support groups aimed at mothers of reconstituted families, and what suggestions the stepmothers have for developing peer support activities. The research data of this thesis consists of four stepmothers' reports on their own reconstituted families. The data was analyzed using content analysis.

The results of the thesis were examined in relation to previous research conducted on stepfamilies. The thesis is placed in the context of family work. The assessment criteria were the factors which burden the stepmothers in their everyday life and which factors empower them, as well as what kind of support the stepmothers look for in support groups and how the support groups can be developed to meet the needs of the stepmothers.

The key results of the thesis were that the stepmothers are burdened by contradictory and interdependent aspects of their lives. In classifying the collected data, it was found that stepmothers are weighed down by the stress factors associated with families with children as well as with reconstituted families. Stepmothers gained strength from their families and relationships, work and leisure time, their faith as well as different treatment methods. Stepmothers seek peer support group in order to share their thoughts with someone in the same situation. There is a clear need for stepmothers' own peer groups and there should be a low threshold to access this activity.

Based on the results of the thesis, a development plan has been written to start a peer support group for stepmothers. When starting new peer groups, content analysis should be continued in order to develop the content of the activity.

Keywords: Stepfamily, stepmother, peer group, peer support

1	Opinnäytetyön lähtökohdat	6
2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	7
3	Suomalainen perhe	8
	3.1 Perhettä kuormittavat tekijät	8
	3.2 Yhteiskunta perheen tukena	9
4	Uusperhe toimintayksikkönä.....	10
	4.1 Uusperhe tutkimuksen kohteena	10
	4.2 Uusperheen arki	14
	4.3 Uusperheen äiti, äitipuoli ja näiden tehtävien tuomat rooliristiriidat sekä kuormittavuus	15
5	Vertaistuki äitipuolten voimavarana	17
6	Aineisto ja menetelmät	21
	6.1 Aineiston keruu	21
	6.2 Aineiston analysointi.....	23
7	Opinnäytetyön tulokset.....	25
	7.1 Äitipuolia kuormittavat tekijät	25
	7.2 Äitipuolten voimavarat	30
	7.3 Äitipuolten hakeutuminen vertaistukiryhmään	31
	7.4 Äitipuolten näkemykset uusperheen äideille suunnatusta vertaistukiryhmästä.....	33
	7.5 Äitipuolten esittämät ehdotukset vertaistukiryhmien kehittämiseksi	35
	7.6 Tutkimustulosten yhteenveto	37
8	Pohdinta.....	39
9	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	42
10	Äitipuolten vertaistukiryhmän kehittäminen	43
11	Lopuksi	45
	Lähteet	46
	Kuvat	51
	Taulukot	52
	Liitteet.....	53

1 Opinnäytetyön lähtökohdat

Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää äitipuolten vertaistukitoimintaa. Opinnäytetyön tutkimusosion tarkoituksena on kuvata äitipuolten näkemyksiä uusperheen äideille suunnatusta vertaisryhmätoiminnasta. Opinnäytetyö sijoittuu perhetyön viitekehukseen. Perhetyön käsitteen voidaan katsoa olevan laaja-alainen ja kattavan alleen useamman tieteen alan. Perhetyöksi määritellään usein kuntien lastensuojelun tarjoamat eri toiminnot. (Ks esim Tampereen kaupunki 2014, Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän palvelut 2014.) Jyväskylän yliopiston koordinoima perhetyönkeskus kokoaa yhteen eri tieteenaloja monitieteiseksi osakeskukseksi. Sen päätieteen alat ovat kasvatustieteet, psykologia ja sosiaalitieteet. Keskus on koordinoitunut vuodesta 2003 alkaen Perhetutkimuksen tohtoriohjelmalla. Tämän lisäksi keskuksen tehtävänä on välittää tutkimustietoa käytäntöön ja osallistua perheistä käytävään keskusteluun. (Jyväskylän yliopisto, 2014.)

Perhetyön taustalla vaikuttaa ihmisten käsitys siitä, mikä on perhe. Perheen määrittely on ollut haastavaa kautta aikojen, sillä määriteltessä perhettä täytyy ottaa kantaa miehen ja naisen suhteeseen, rooleihin, sukupuolisuuteen, asumiseen ja talouden kysymyksiin. Tämän päivän perhekeskustelua sävyttävät puheet siitä, kenellä on oikeus perustaa perhe ja kenellä tätä oikeutta ei ole. Lisäksi keskustellaan siitä, kuka kantaa vastuun lapsista, perheistä ja vanhuksista. (Rönkkö & Rytönen 2010, 9.) Perhe ja sen perustaminen kuormittavat vanhempia ja elämistä pienten lasten kanssa voidaan kutsua ruuhkavuosiksi. Perhettä perustettaessa vanha parisuhde joutuu koetukselle miehen ja naisen astuessa uuteen rooliin perheen vanhempina (Malinen 2011, 14 - 15).

Perhekäsitys muuttuu yhteiskunnallisen tilanteen mukaan ja siihen vaikuttaa myös yhteiskunnan perheille maksamat etuudet. Toisaalta yhteiskunta pyrkii myös muuttamaan etuusjärjestelmiä vastaamaan jäseniensä perhekäsitystä, esimerkiksi perhevapaista maksettujen korvauksien muodossa. Suomessa on koetettu keksiä keinoja siihen, miten perhevapaat jakautuisivat tasaisemmin sekä miesten että naisten kesken. Muut pohjoismaat ovat näissä muutoksissa Suomea edellä. (Varjonen 2011, 9 - 10.) Perinteisen perhekäsityksen rinnalle on noussut joukko uusia perhemalleja avio- ja avoerojen yleistymisen seurauksena. Ydinperheet ovat edelleen perheiden enemmistöä, mutta yksinhuoltaja- sekä uusperheet ovat yleistyneet (Tilastokeskus 2013).

Tilastokeskus määrittelee Suomessa uusperheeksi perheen, jonka toisella tai molemmilla vanhemmilla on lapsi tai lapsia aiemmasta liitosta. Suomessa lapset voivat virallisesti asua vain yhdessä osoitteessa, joten tilastojen ulkopuolelle jäävät ne isät ja äidit, joiden luona lapsi ei virallisesti asu. Todellisuudessa uusperheitä ja niitä henkilöitä, joita uusperheellisyys koskettaa, on siis huomattavasti tilastoja enemmän. Tällä hetkellä Suomessa on tilastoituja uusper-

heitä noin 53 000, joka vastaa 9,2 % kaikista lapsiperheistä. Suurin osa tilastoiduista uusperheistä muodostuu äidin ympärille noin 66 500 lapsella, biologisen isän lapsia uusperheissä asuu noin 10 500, yhteisiä lapsia uusperheissä on noin 33 000. Noin 10 prosenttia kaikista alle 18-vuotiaista lapsista asuu uusperheessä. Luku on kasvanut tasaisesti vuodesta 1990 lähtien, pysyen viimeiset viisi vuotta samalla tasolla. (Tilastokeskus: Uusperheet 1990 - 2011.)

Opinnäytetyön aineiston keräämiseksi perustettiin vertaistukiryhmä uusperheen äideille. Vertaistukiryhmässä toimi kaksi ohjaajaa, jotka kumpikin tekivät ryhmässä tuotetusta aineistosta omat opinnäytetyönsä. Tämän opinnäytetyön tutkimusjoukon muodostaa neljä uusperheen äitien vertaistukiryhmään osallistunutta äitipuolta. Tausta-aineistona käytettiin äitipuolten ennen ryhmää ja ryhmän aikana tuottamaa materiaalia. Varsinainen tutkimusaineisto muodostuu äitipuolten kirjoituksista omista uusperheistään.

Vertaisryhmän perustamisessa yhteistyökumppanina toimi Suomen Uusperheellisten Liitto ry (SUPLI), joka on ainoa uusperheellisten asiaa ajava kattojärjestö Suomessa. Liitto tekee työtä uusperheellisten auttamiseksi suoraan uusperheiden parissa vertaistukitoiminnan järjestäjänä. Tämän lisäksi liitto kouluttaa sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia uusperheosaajiksi. Suomen Uusperheellisten Liitto ry:n vertaistukitoiminta perustuu pariskunnille yhdessä järjestettävään toimintaan ja uusparin parisuhteen tukemiseen. Omia ryhmiä uusperheen naisille tai miehille se ei ole järjestänyt erikseen, joitain yksittäisiä ryhmiä lukuun ottamatta. (Suomen Uusperheellisten liitto ry. 2012)

2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää äitipuolten vertaistukitoimintaa. Opinnäytetyön tutkimusosion tarkoituksena on kuvata äitipuolten näkemyksiä uusperheen äideille suunnatusta vertaisryhmätoiminnasta.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaiset tekijät kuormittavat äitipuolia?
2. Millaiset tekijät voimaannuttavat äitipuolia?
3. Mikä saa äitipuolet hakeutumaan vertaistukiryhmään?
4. Millaisia näkemyksiä äitipuolilla on uusperheen äideille suunnatusta vertaistukiryhmästä?
5. Minkälaisia ehdotuksia äitipuolet esittävät vertaistukitoiminnan kehittämiseksi?

Opinnäytetyön tuloksia hyödynnetään äitipuolille suunnattujen vertaistukiryhmien suunnittelussa.

3 Suomalainen perhe

Tyypillinen suomalainen perhe muodostuu yhä kahdesta kokopäivätyötä tekevästä vanhemmasta, aivan pienten lasten perheissä äitien kotona olo on yleistä. Vanhempien kiireen tuntu on vähentynyt, joskin kiireen tuntu jakaantuu epätasaisesti eri väestöryhmien välillä. Perhettä arvostetaan ja suomalaiset toivovat saavansa monta lasta. (Miettinen & Rotkirch 2012, 9 - 13.) Kulttuuriset rakennemuutokset näkyvät kuitenkin jo suomalaisissa perheissä. Suomi kansainvälistyy, synnyttävien naisten keski-ikä on noussut ja noin puolet solmituista avioliitosta päätyy eroon. (ks. esim. Törrönen 2012, 23 - 25.) Suomalainen kuitenkin arvostaa perhettä ja pitää sitä tärkeänä osana elämäänsä. Vaikka ydinperhe on edelleen tärkeä ihanne ja käytäntö, myös erilaiset perhemuodot hyväksytään entistä useammin. Moninaisuuden hyväksymistä on ehkä edesauttanut julkinen keskustelu ja erilaisten perheiden oleminen ihmisten lähipiirissä. (Paajanen 2007, 84 - 85.)

3.1 Perhettä kuormittavat tekijät

Suomalaista perhettä kuormittavia tekijöitä ovat arkipäivien raskaus; erityisesti oman ajan ja vanhempien yhteisen ajan niukkuus. Näiden lisäksi väsymys, vireystilan ja mielialanmuutokset, äidin yksinäisyys ja vanhemmuuteen liittyvä epävarmuus sekä rooliristiriidat voivat aiheuttaa pulmia. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 79 - 82.) Perheen voimavaroista useimmin esille nostetaan vanhempien toimiva parisuhde ja sen tukeminen (ks. esim. Halme 2009, 115 - 116; Halme ym. 2013, 58 - 59; Paajanen 2006, 100).

Isäksi tullaan keskimäärin vanhempana, kuin ennen. Paajasen (2006) mukaan isät osallistuvat lastenhoitoon ja hoivaamiseen nykyään aikaisempaa enemmän (Paajanen 2006, 99). Kelan mukaan vanhempainpäivärahaa saavien isien osuus on kasvanut yli kolmanneksen viimeisten viidentoista vuoden aikana. Vuonna 1995 aina sataa äitiä kohti käytti 54 isää jonkin vanhempainpäivärahaetuuden. Vuonna 2009 vastaava isäluku oli jo 74 sataa äitiä kohden. Näiden vuosien välillä kasvu on ollut tasaista. (Kela 2010.) Paajanen (2006) kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että kotityöt jäävät edelleen enemmän naisten vastuulle, kuten myös sairaan lapsen hoito. Hänen mukaan neuvoloiden sekä muiden perheiden kanssa toimivien tulisi myös panostaa isien omaan vertaisryhmätoimintaan isyyden tukemiseksi, sekä kannustaa perheiden vanhempia parisuhteen hoitamiseen. (Paajanen 2006, 99 - 101.) Myös Törrönen (2012) toteaa, että vanhempien hyvinvoinnille on tärkeää puolisoiden keskinäinen ymmärrys työnjaon oikeudenmukaisuudesta. Törrösen mukaan molemmat sukupuolet haluavat tulla arvostetuiksi sekä miehenä että naisena. Tämän lisäksi halutaan arvostusta perheen eteen ponnisteluista äitinä sekä isänä. (Törrönen 2012, 69.)

Malinen (2011) kiinnittää huomiota siihen, että neuvoloiden parisuhdetyöskentelyssä pikkulapsiperheajanjakson kuormittavuuden toteamisen lisäksi, tulisi keskittyä ratkaisujen löytämiseen. Tieto erilaisista parisuhteen hoitamiseen liittyvistä keinoista ja ymmärrys puolison omien tekojen hyödyllisyydestä parisuhteelle voivat olla avuksi. Parisuhdetta voidaan hoitaa eri tavalla eri ajanjaksoina. Parisuhteen hoitaminen pitäisi tuoda osaksi yhteistä arkea ja konkreettisiin tekoihin, esimerkiksi pikkulapsivaiheessa parisuhdetta voi hoitaa osallistumalla lastenhoitoon ja kotitöihin. Puolisoita tulisi tukea löytämään omalle perheelle sopivia työn- ja vastuunjaonmalleja. (Malinen 2011, 65.)

3.2 Yhteiskunta perheen tukena

Suomessa sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuu kuuluu kunnille. 1990-lukuun saakka kuntien hyvinvointipolitiikka perustui tiukkaan valtion ohjaukseen. Vuonna 1995 voimaan tulut uudistettu kuntalaki korostaa kuntien itsehallintoa ja kansalaisdemokratiaa. Samalla valtion osuuksia kunnille on pienennetty. Voidaankin todeta, että kuntien saama vapaus, on rahoituksen puolesta tullut kunnille kalliiksi. (Virkki, Vartiainen, Kettunen, Heinämäki 2011, 21.) Nämä muutokset ovat saaneet osakseen myös kritiikkiä. Törrönen (2012) kirjoittaa, että Suomea voidaan pitää 1990-luvun lamaan saakka hyvin tasa-arvoisena yhteiskuntana. Laman jälkeen tuloerot alkoivat kuitenkin kasvaa työelämän rakenteellisten muutosten ja verotuksen painopisteiden muuttumisen myötä. Eniten tästä hyötyivät kaikkein suurituloisimmat, vähiten kaikkein pienituloisimmat. Samaan aikaan lapsiperheille suunnattuja palveluja karsittiin. Lapsiperheiden osuus kaikkein alimmissa tuloluokissa kasvoi. Törrönen kuitenkin jatkaa, että jos suomalaisia lapsiperheitä tarkastellaan suhteessa muihin kehittyneisiin teollisuusmaihin, voidaan suomalaisissa lapsiperheissä edelleen hyvin. Lapsiperheiden köyhyys on suomessa vieläkin vähäistä ja tuloerot, kasvustaan huolimatta, pieniä. (Törrönen 2012, 19 - 25.)

Kuntien järjestämistä sosiaali- ja terveyspalveluista perheille suunnattuja palveluita on yritetty koota perhekeskusten alaisuuteen. Tämän kehittämistyön tueksi käynnistettiin valtakunnallinen PERHE-hanke. Valtioneuvoston periaatepäätös vuodelta 2003 määrittelee perhekeskuksen toimintamalliksi, joka lähtee perheiden tarpeesta ja vahvistaa perheiden keskinäistä kanssakäymistä. Kunnissa kehitettiin PERHE-hankkeen aikana vanhempien tueksi ryhmämuotoisia palveluita ja parisuhdetyötä. Lisäksi edistettiin neuvolan, päivähoiton ja perhetyön yhteistyötä. (Halme, Kekkonen, Perälä 2013, 15 - 22.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisessa kehittämissuunnitelmassa (Kaste) todetaan, että kehitetään lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelukokonaisuuksia ja otetaan käyttöön toimintamalleja, jotka tukevat perheitä, vanhemmuutta sekä lasten ja nuorten kanssa työskenteleviä aikuisia. Lisäksi laajennetaan perhekeskustoimintaa perheiden, kuntien, järjestöjen ja muiden toimijoiden yhteistyönä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 22 - 23.) Teoksessa per-

he-elämän paletti (2009), kiinnitetään huomioita siihen, että yhteiskunta voi parhaimmillaan antaa perheille edellytykset toimivaan arkeen, mutta on myös perheistä itsestään kiinni kuinka ne hyödyntävät yhteiskunnan tarjoamia mahdollisuuksia. Teoksen kirjoittajat katsovat, että perheet voivat itse vahvistaa arkeaan ja yksi olennainen hyvinvointia lisäävä tekijä on perheenjäsenten toimiminen tiiminä. Jaettu vanhemmuus tukee vanhempana jaksamista ja tuo molemmille vanhemmille tyydytystä ja mahdollistaa vanhemmuudesta nauttimisen. (Rönkä ym. 2009, 294 - 295.)

4 Uusperhe toimintayksikkönä

Edellä kuvasin niitä ristiriitoja ja haasteita, joita vanhemmat kokevat perhe-elämässään. Uusperheellisyys tuo mukanaan omat haasteensa vielä tavallisten perhe-elämän haasteiden päälle. Uuden perheen syntymiseksi edellinen perhe on väistämättä jotenkin hajonnut. Erosta ja eroperheistä on löydettävissä tutkimusta erilaisista näkökulmista. (ks Kiiski 2011, Hokkanen 2005.) Eron jälkeen vanhemmuus täytyy järjestää uudelleen ja pohdittavaksi tulee useita lasten ja koko perheen hyvinvointiin vaikuttavia asioita, kuten missä lapset asuvat, kuka lasten huollosta vastaa ja miten tapaamiset järjestetään. Lasten sopeutumista eroon ja uusperheeseen auttaa se, että biologiset vanhemmat pystyvät toimimaan yhdessä. Ero itsessään ei ole vahingollista lapselle, vaan merkityksellistä on kuinka eroprosessi sujuu. Valitettavan usein biologiset vanhemmat jatkavat riitelyään eron jälkeen. Tämän myötä myös lapsen sopeutuminen uusperheeseen voi hankaloitua. (Murtorinne- Lahtinen 2013, 34 - 35.)

4.1 Uusperhe tutkimuksen kohteena

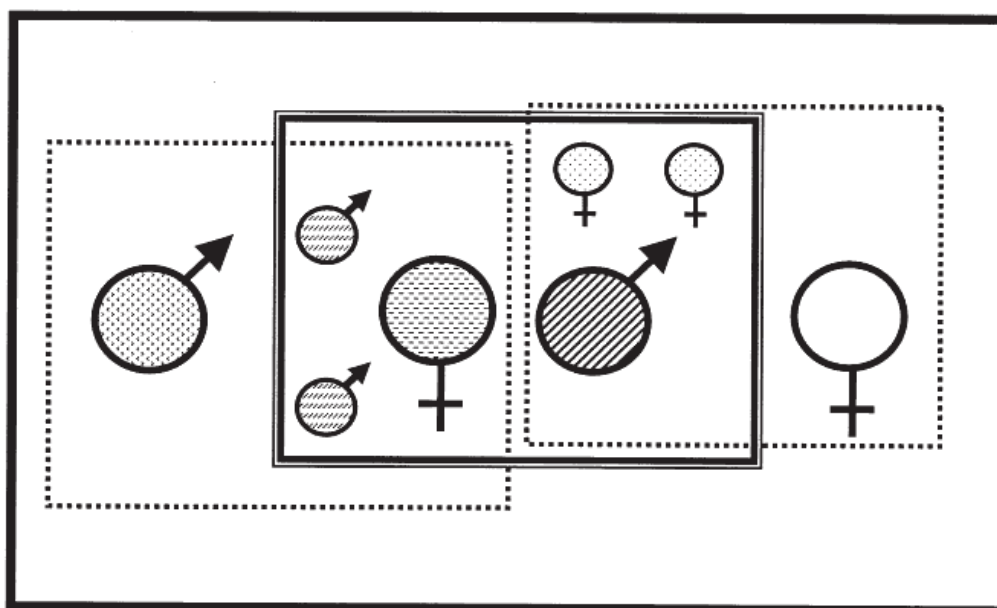
Voidaan katsoa, että uusperheitä on ollut olemassa aina. Ennen uusperheitä syntyi lähinnä leskien solmiessa uuden avioliiton. Aiemmin uuteen avioliittoon päädyttiin usein jo käytännön arkielämän sujuvuuden turvaamiseksi. Näistä perhemuodoista ei kuitenkaan käytetty tuolloin nimitystä uusperhe, tavallisesti puhuttiin vain leskien uusista avioliitoista. Käsitteenä uusperhe levisi käyttöön 1980-luvun alkupuolella, silloin sillä nimenomaan tarkoitettiin eronneiden uusia liittoja. (Ritala-Koskinen 1993, 1 - 2.)

Ritala-Koskinen toteaa tutkimuksessaan (2001), että uusperhetutkimuksen juuret löytyvät Amerikasta. Siellä uusperheitä on tutkittu 1970-luvun lopulta lähtien omana tutkimusalanaan. Sitä ennen tutkijat keskittyivät avioeroilmiön ja sen vaikutusten tutkimiseen. Ensimmäisenä uusperheellisyyden vaikutuksista lähti keskustelemaan käytännön auttamistyötä tekevät tahot. Voidaan katsoa, että uusperhetutkimus on herännyt asiaan viiveellä suhteessa ilmiön yleistymiseen. Amerikkalaista uusperhetutkijoista esiin nousee Marilyn Coleman, joka on tutkinut uusperheellisyyttä eri näkökulmista 1980-luvulta alkaen. Alkuvaiheen tutkimus uusperheistä on ollut kuvailevaa ja metodologisesti rajoittunutta. 1980-luvun uusperhetutkimusta

leimasi ongelmakeskeisyys ja uusperheiden vertailu ydinperheeseen. 1990-luvulle tultaessa Ganong ja Coleman alkoivat peräänkuuluttaa tutkimuksiin positiivisempaa näkökulmaa ja keskittymistä uusperheen sisäisten vuorovaikutussuhteiden tutkimiseen. (Ritala-Koskinen 2001, 23 - 24.) Yhdysvalloissa ja ulkomailla tuotetun tutkimuksen hyödyntäminen Suomessa koetaan kuitenkin vaikeaksi kulttuuristen erojen vuoksi. Sen todetaan kuitenkin toimivan pohjana kansalliselle tutkimukselle. (Sutinen 2005, 159; Murtorinne-Lahtinen 2011, 20 - 21.)

Suomessa uusperhekeskustelun avasivat niin ikään ensimmäisinä auttamistyön asiantuntijat. Uusperhetutkimuksen avauksen Suomessa on tehnyt Ritala-Koskinen, aloittaessaan tutkimustyön Pro Gradu - tutkielmalla 1988, jatkaen aihetta liseniaattityön kautta väitöskirjaan (2001): Mikä on lapsen perhe? Siinä Ritala-Koskinen tarkastelee uusperheissä eläviä lapsia muuttuvien perhesuhteiden keskellä. Hän katsoo tutkimuksensa pureutuvan sen ajan yhteiskunnalliseen huolen ytimeen, muuttuviin perhekäsityksiin. Tutkimustuloksissaan Ritala-Koskinen esittää, että lapsen kokemus omasta perheestä vaihtelee yksilöittäin ja tulkinta perheestä voi myös muuttua ajan myötä (Ritala-Koskinen 2001, 10, 176.) Tämän jälkeen Suomessa on julkaistu neljä väitöstutkimusta uusperheistä, näistä jokainen tarkastelee uusperhettä hieman eri näkökulmasta.

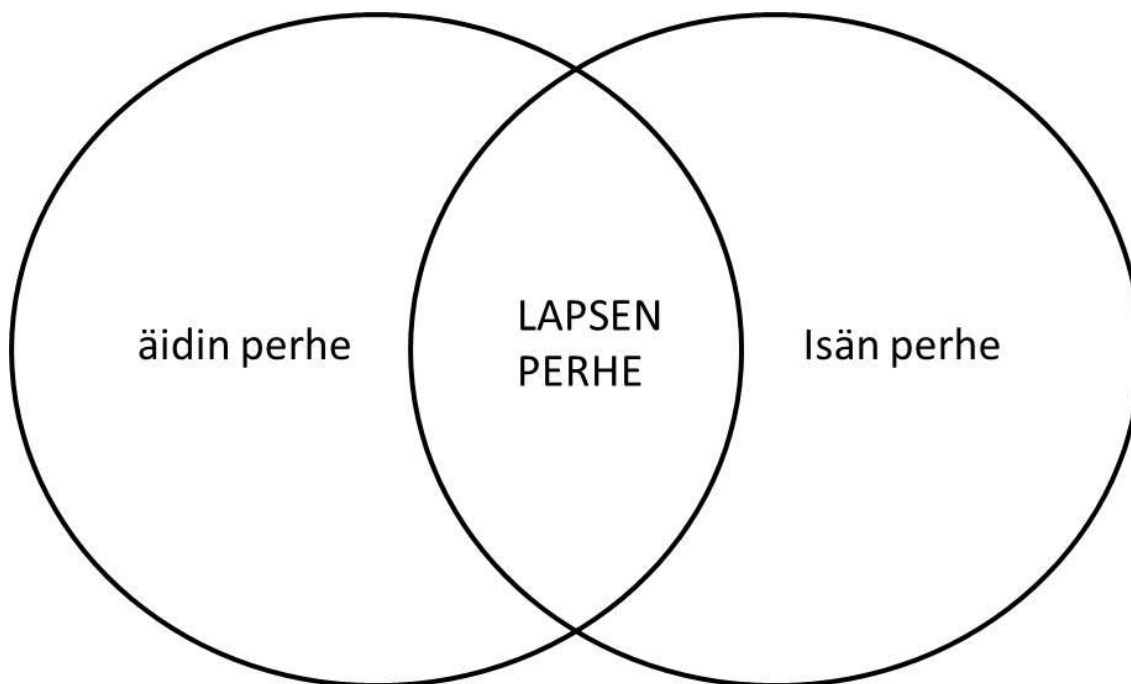
Sutinen (2005) lähestyi uusperheitä uusperheen vanhempien näkökulmasta. Hänen kiinnostuksensa uusperheitä kohtaa virisi niin ikään Pro Gradu työstä, jossa hän tutki äitipuolia. Väitöskirja jatkaa äitipuolista koko uusperheen vanhempiin. Tutkimuksessaan hän esittää, että perinteiset tavat tarkastella perhettä eivät toimi uusperheessä. Hänen mielestä uusperheitä voisikin lähestyä kehysajattelun kautta, jolloin uusperheen kehysten sisään menee sekä biologinen kehys että perhekehys. Nämä uusperheenkehysten sisäpuolella olevat kehukset menevät osittain ristiin ja päällekkäin. Alla oleva kuvio on Sutisen tutkimuksesta ja selvittää kehysajattelua.

Kuva 1: Uusperhekehys. Kaksoisviiva = perhekehys, katkonainen viiva = biologinen kehys, yhtenäinen viiva = uusperhekehys (Sutinen 2005, 145).

Sutisen (2005) tavoitteena oli saada selville miten isä- ja äitipuolet puhuvat omasta olemisestaan ja asemastaan uusperheessä. Tutkimus toteutettiin diskurssianalyysin avulla (Sutinen 2005, 147.) Tutkimustuloksissaan hän toteaa, että uusperheen vanhemmuus ja aikuisena olo osoittautui monimuotoiseksi tehtäväksi. Koti ei enää takaakaan yksityisyyttä, vaan kodin rajojen yli tulee myös entiset puoliset ja uusperhe viettää ikään kuin ”akvaarioelämää”, jossa omat tekemiset ja tekemättä jättämiset ovat jatkuvan tarkastelun alla. (Sutinen 2005, 158.)

Linnavuori (2007) tutki puolestaan lapsen vuoroasumista. Hän yritti lasten omakohtaisten kokemusten kautta löytää ymmärrystä sille, millaista on asua kahdessa kodissa. Tutkimusta varten hän haastatteli 20 lasta, joista tyttöjä oli 12 ja poikia 8. Lapset olivat asuneet puoliksi molempien vanhempien luona keskimäärin neljän vuoden ajan. (Linnavuori 2007, 60.) Linnavuori lähestyy lasten perhettä seuraavan kuvion avulla.

Kuva 2: Vuoroasuvan lapsen perhe (Linnavuori 2007, 150).

Linnavuoren tutkimuksen mukaan lapset puhuvat perheestään yhtenä yksikkönä vanhempien erosta huolimatta. Vuoroasuvan lapsen perheen muodostavat isän ja äidin perheet ja hänen käsityksensä perheestä voikin poiketa kovasti toisen tai molempien vanhempien käsityksestä. Myös sisaruksilla voi olla eriävät käsitykset omasta perheestään. (Linnavuori 2007, 150.)

Broberg toteaa väitöksessään (2010), että kasvatusasiat aiheuttivat uusperheissä enemmän ristiriitoja kuin ydinperheissä. Lisäksi ihmissuhdeverkoston toimivuutta koskevan tarkastelun perusteella uusperheen äidit kokivat yhdessä asuvan uusperheensä ulkopuoliset suhteet (esimerkiksi lapsen ja etä-isän suhteen) huomattavasti hankalammiksi kuin uusperheensä sisäiset suhteet. Uusperheessä kasvaminen ei näyttäisi olevan riski lapsen hyvinvoinnille itsessään, mutta sen muuttaessa perheen voimavaroja, sillä saattaa olla vaikutusta lapsen hyvinvointiin (Broberg 2010, 6 - 7.)

Murtorinne - Lahtinen (2011) väitteli äitipuolien identiteetin rakentumisesta uusperheissä. Tutkimus koostui äitipuolten kirjoituksista omasta elämästään. Tutkimus vahvistaa aikaisempien tutkimusten tuloksia siitä, että äitipuoliin kohdistuu ristiriitaisia kulttuurisia odotuksia. Vanha myytti ilkeistä äitipuolista voi olla vahingollinen äitipuolille heidän sisäistäessään ilkeän äitipuolen identiteetin osaksi omaa identiteettiään, jolloin minäkuvasta saattaa rakentua negatiivinen. (Murtorinne-Lahtinen 2011, 191 - 193.) Yllättävintä tutkimuksessa oli Lahtinen - Murtorinteen mukaan se, miten äitipuolet korostivat puolisoitensa ja lasten isien merkitystä

uusperhe-elämässä. Murtorinne jatkaa, että äitipuolten kannalta olisikin suotavaa, että biologisten äitien ja isien perinteisissä rooleissa tapahtuisi muutosta. Mikäli biologiset isät osallistuisivat aktiivisemmin perheen arkeen, jäisi äitipuolille vapaammin tilaa rakentaa omaa identiteettiään perinteisistä sukupuolirajoista poiketen. Äitipuolten kokemaa epäsuhtaa velvollisuuksien ja oikeuksien välillä isät voisivat poistaa jakamalla kasvatusvastuuta äitipuolten kanssa. Vahvistuneessa roolissaan isät voisivat ottaa jämäkämmin kantaa perheen itsemääräytyvyyteen. (Murtorinne-Lahtinen 2011, 194.)

Kansainvälisessä tutkimuksessa on havaittu, että positiivinen kommunikaatio, parisuhdetyytyväisyys, virallinen ja epävirallinen tuki, positiiviset asenteet sekä positiiviset arvot korreloivat selviytymistä äitipuolena. (Whiting, Smith, Barnett, Grafsky 2007, 95). Lisäksi kansainvälisissä tutkimuksissa on havaittu, että uusperheitä olisi tutkittava 1) seurantatutkimustyyppisesti ihmisten selviytymistä uusperheissä, 2) avoliiton ympärille rakentuneita uusperheitä, 3) terveistä ja toimivista toimintamalleista olla uusperheessä, 4) lapsen näkökulmaa, 5) erillisissä osoitteissa asuvia uusperheitä, 6) uusperheen sosiaalisia tilanteita ja asemaa sosiaalijärjestelmässä ja minkälainen vaikutus näillä on ihmisten asenteisiin, 7) teorioita uusperhedynamiikasta (Coleman, Ganong & Fine 2000, 1288).

4.2 Uusperheen arki

Uusperhe kohtaa elämässään monia haasteita, joita uusperhettä perustettaessa ei ehkä osata ajatella. Uusperheellisten tueksi on kirjoitettu joitakin oppaita, joissa käydään läpi uusperheellisyiden haasteita, yksi näistä on Parisuhde - Uusperheen ydin. Teoksessaan Malinen ja Larkela (2011) vertaavat uusperheen perustamista liikkuvaan junaan hyppäämisellä. Kirjoittajat painottavat ongelmien ennaltaehkäisyä ja korostavat parisuhteen toimimisen tärkeyttä. Uuspari muodostaa kirjoittajien mukaan yhteisrintaman, he kantavat yhdessä vastuun perheestä, näin toimimalla mahdollistuu lapsen turvallinen kasvu ja kehitys. Uusperheen elämään haasteita tuovat ex-puolisot, sukulaiset, ystävät, tuttavat ja viranomaiset. (Malinen & Larkela 2011, 77.)

Teoksessa Huonetta vai sukua - Elämää uusperheessä (Raittila & Sutinen 2008), kirjoittajat nostavat esille sen, että uusperheellisyiden haasteet tuntuvat koettelevan enemmän naisten kuin miesten tunteita. Samassa teoksessa todetaan myös, että instituutiona uusperhe on hatar, koska sen elämää eivät säätele yhteiset ja yleisesti hyväksytyt sopimukset, kuten ydinperheitä. Ulkopuolisuuden tunteet ja roolien epäselvyys uudessa perheessä vaikeuttaa uuteen elämään sopeutumista. Vahingolliset myytit ja vallan sekä piilovallan käyttö koetaan niin ikään uusperheellisten haasteiksi. Vallan ja piilovallan käyttö kärjistyy usein lasten huolto- ja tapaamisriidoissa. Kirjoittajat nostavat esiin myös sen, että uusperheitä muodostuu niin monista eri lähtökohdista, että niiden niputtaminen yhdeksi ei ole mahdollista. Kirjoittajat vie-

rastavat ajatusta siitä, että uusperheen lapsista puhutaan niin ikään yhtenä kokonaisuutena. Lapsen tilannetta tulisikin arvioida aina kokonaisuutena, johon vaikuttaa sekä eläminen uusperheessä, että lapsen elämän historia ennen uusperheen syntymistä. (Raittila & Sutinen 2008, 10.) Raittila ja Sutinen päättääkin kirjansa ajatukseen, että ajan kulumisen sekä kohdullisten tavoitteiden asettaminen ja avoin tunteista puhuminen auttaa yhtenäisen perhekokonaisuuden syntymisessä (Raittila & Sutinen 2008).

Broberg (2010) kuvaa tutkimuksessaan, Uusperheen voimavarat ja lasten hyvinvointi uusperheessä, ongelmiksi koettuja asioita. Hän nostaa esille biologisten vanhempien yhteistyöhön liittyvät haasteet ja uusperheen vanhempien näkemyksen, jonka mukaan entiset puoliset vaikeuttavat uusperheen elämää muuttamalla sovittuja tapaamisia lasten kanssa. (Broberg 2010, 128 - 130.) Yhteiskunnallisesti huoltajuusriidat tulevat erittäin kalliiksi. Aiheesta on tehty tutkimus ”Kalliit erot” (Hämäläinen 2011), jossa selvitetään pitkittyneiden huoltoriitojen kustannuksia yhteiskunnalle.

4.3 Uusperheen äiti, äitipuoli ja näiden tehtävien tuomat rooliristiriidat sekä kuormittavuus

Tämän opinnäytetyön pohjaksi perustettu vertaistukiryhmä oli suunnattu uusperheen äideille. Tällöin ryhmä oli avoin sekä biologisille äideille että äitipuolille, tai äideille jotka tosiasiallisesti ovat sekä biologisia äitejä että äitipuolia. Uusperheen äiti on myös muoto, jota kielitoimisto suosittelee käytettäväksi, jolloin sen voidaan katsoa kuvaavan lähinnä asumismuotoa (Murtorinne-Lahtinen 2013, 15; Raittila & Sutinen 2008, 15). Tämän opinnäytetyön tutkimusjoukon muodostavat neljä äitipuolta, jotka ovat myös biologisia äitejä. Päädyin käyttämään termiä äitipuoli sen tuttuuden vuoksi, vaikka sitä seuraakin negatiiviset mielleyhtymät. Aavaan seuraavissa kappaleissa näitä termejä ja niiden eroja sekä tuon esille minkä vuoksi nämä termit saattavat aiheuttaa ristiriitoja sekä kuormitusta eri tavalla kuin biologinen äitiys.

Uusille perheenjäsenille on vaikea löytää suomen kielessä hyviä termejä, tätä termien ja sanojen puutetta käsitellään useissa uusperhettä koskettavissa tutkimuksissa sekä muussa uusperhekirjallisuudessa. Sanojen puute otetaan esille myös teoksessa *Huonetta vai sukua - Elämää uusperheessä* (2008), jossa todetaan että sukuyhteyttä rakennetaan kielen avulla. Esimerkiksi kutsuttaessa äidin veljeä enoksi, tullaan rakentaneeksi sisaren veljen ja äidin lapsen välistä suhdetta. Kirjoittajat jatkavat, että sen vuoksi on erikoista, ettei suomen kielessä ole vakiintuneita nimityksiä uusperheen jäsenille. Uusveli, uussisko ja uuslapsi ovat olleet yrityksiä täsmentää uusperhesanastoa. (Raittila & Sutinen 2008, 14.) Toisaalta uus- alkuisten sanojen voidaan katsoa tekevän hallaa biologisille vanhemmille, näitä sanoja käytettäessä voi herätä kysymys siitä, mitä on tapahtunut alkuperäisille perheenjäsenille, kun tilalle on tullut uusia (Sutinen 2005, 6).

Pelkästään tämä sanojen ja termien puute uusille perheen jäsenille on oiva kasvualusta erilaisille ristiriitaisille tunteille, joiden parissa uusperheen äidit usein kamppailevat. Myös menneisyydestä nousevat myytit saattavat aiheuttaa ristiriitaisia tunteita vallankin uusperheen alkutaipaletta käyvän uusperheen äidin mielessä. Suomessa elää vahvasti kaksi myyttiä, jotka normittavat toimintaamme naisina sekä äiteinä. Ensimmäinen on ”hyvän äidin myytti”, jossa vanhan ajattelun mukaan naisen paikka on kotona hoivaamassa ja hoitamassa jälkeläisiään kun isän tehtävänä on tienata perheen elanto. Tämä vanhankantainen ajatus ei aina ole samansuuntainen nykyajan naisten omien ajatusten kanssa ja on omiaan aiheuttamaan ristiriitaisia tunteita hyvin koulutetuissa suomalaisissa naisissa. Äitimyytti pitää sisällään myös ajatukset, että äiti on ”uhrautuva ja epäitsekkäs” sekä aina ”rakastava ja kärsivällinen”. Lisäksi äitipuolet usein kokevat, että heidän pitää olla onnistuakseen vieläkin parempia kuin biologisten äitien. Äitipuolet eivät voi odottaa lapsipuoliltaan edes vastarakkautta, koska silloin heitä voitaisiin pitää itsekkäinä. (Murtorinne-Lahtinen 2013, 22 - 25.)

Toinen tunnettu myytti on satujen ja tarujen paha äitipuoli. Äitipuolilla ei ole tarjolla positiivisia roolimalleja, joihin samaistua. Lapsipuolten on helppoa pitää äitipuoliaan pahoina heidän komentaessaan lapsipuoliaan ja huolehtiessaan kodista sekä sen toiminnasta. Odotusten ollessa kovat sekä äitipuolilla itsellään että ympäröivällä yhteiskunnalla, voi helposti käydä niin, että äitipuolet alkavat itse pitää itseään ilkeinä ja jopa pahoina, vaikka heidän alkuperäinen tarkoituksena on ollut aivan toinen. Näin äitipuoli voi huomaamattaan väsyttää itsensä roolien ristiriidassa. (Murtorinne - Lahtinen 2013, 17 - 19.) Huonetta vai sukua - Elämää uusperheessä (2008) teoksessa esitetään tähän ratkaisuksi negatiivista painolastia kantavan äitipuoli-termin korvaamista sanalla uusi äiti. Tällöin tehdään kuitenkin suurta vääryyttä vanhemmuudelle, koska termi luo sen vaikutelman, että vanhemmat voidaan laittaa kiertoon ja hankkia tilalle uusi. (Raittila & Sutinen 2008, 15.) Sosiaalisen identiteetin kehittymisen kannalta olisi kuitenkin tärkeää, että uusperheen aikuiset löytäisivät sopivan termin, jolla lapset voivat heitä puhutella. Monissa äitipuoli-perheissä onkin päädytty johonkin äiti-sanan muunnelmaan, esimerkiksi ”mami tai varaäiti”. Kääntäessä negatiivista painolastia kantavan äitipuoli-sanon toisin päin, saadaan aikaan puoliäiti. Tämän voidaan katsoa olevan positiivisempi ja kuvastavan paremmin nykyistä tilannetta, jossa avioeron kautta lapset saavat uuden lisävanhemman menettämättä alkuperäistä vanhempaansa. (Murtorinne- Lahtinen 2011, 196.)

Murtorinne-Lahtinen (2013) kirjoittaa, että sanakirjan mukaan äitipuoli määritellään isän uudeksi vaimoksi, eli korostetaan äitipuolen liittymistä isään, ei tämän lapsiin. Tämän voidaan katsoa olevan linjassa suhteessa Suomen lainsäädäntöön, jossa äitipuoli ei ole lapsipuoltensa huoltaja. Äitipuolella ei siis ole laillisia velvollisuuksia eikä oikeuksia suhteessa lapsipuoliinsa, eikä äitipuoli ole elatusvelvollinen suhteessa lapsipuoliinsa. Suomen laki tunnustaa kaksi elatusvelvollisuutta; elatusvelvollisuus suhteessa aviopuolisoos ja suhteessa omiin biologisiin lap-

siin. Ristiriitaista on kuitenkin se, että esimerkiksi päiväkotimaksuja määriteltäessä otetaan huomioon myös uuden puolison tulot. Voimassa olevan lain mukaan voi käydä myös niin, että lapsi jää ilman virallista huoltajaa biologisen vanhemman kuollessa, vaikka lapsi olisi kasvanut äiti- tai isäpuolen perheessä. Uusvanhemmalla ei niin ikään ole tapaamisoikeutta suhteessa lapsipuoleensa avioeron sattuessa. Näiden ongelmien poistamiseksi on ehdotettu, että huoltajuutta laajennettaisiin koskemaan myös äitipuolia ja isäpuolia, mikäli he toimivat lapsipuolensa arkivanhempina ja he ovat olleet naimisissa biologisen vanhemman kanssa jo useamman vuoden ajan. Tällöin ei-biologinen vanhempi toimisi lapselle lisähuoltajana biologisten vanhempien ohella. Tämän on arveltu vahvistavan uusperheellisten parisuhdetta ja ei biologisten vanhempien suhdetta ei biologisiin lapsiinsa ja poistavan äitipuolten kokemaa ristiriitaa. (Murtorinne-Lahtinen 2013, 15 - 16, Murtorinne - Lahtinen 2011, 197 - 198.)

Myös suhteet entisiin kumppaneihin ja entiseen sukuun voidaan kokea hyvin kuormittavana, vallankin niissä tilanteissa, joissa uusperheen rajat ovat vielä epäselvät tai kehittymättömät. Ulkopuolisten pääsy uuden perheen sisäisiin asioihin ja päätöksen tekoon olisi jotenkin estetävä. Asioita voi mutkistaa entisestään esimerkiksi isovanhempien asenteet ja ajatukset uusparista ja uudesta perheestä. Mikäli uusparilla on vielä pieniä lapsia huollettavanaan, saattaa oma parisuhteeseen jäävä aika olla myös hyvin rajallinen. (Malinen & Larkela 2011, 34 - 37.) Perhesuhteiden uudelleen määrittely on joka tapauksessa väistämätöntä uusperheestä puhuttaessa. Linnavuori (2007) lainaa omassa tutkimuksessaan Corell Barnesia, jonka mukaan uudet vanhemmat voivat täydentää biologisia vanhempia, mutta eivät koskaan korvata heitä. Tällöin haasteeksi nousee vanhemmuuden jakaminen samaa sukupuolta olevan biologisen vanhemman ja uuden vanhemman välillä. (Linnavuori 2007, 21.)

5 Vertaistuki äitipuolten voimavarana

Vertaisryhmätutkimusta on tehty Pohjois-Amerikassa 1960-luvulta lähtien. Pohjois-Amerikassa vertaisryhmistä on perinteisesti käytetty nimitystä oma-apuryhmät. Pohjoismaissa vertaisryhmätoimintaa on tutkittu systemaattisesti 1990-luvulta. Vertaisryhmien tutkijoista voidaan karkeasti erottaa kaksi koulukuntaa: sosiaali- ja yhteiskuntatieteet sekä psykologia- ja terveystieteet. Tutkijoita on vertaistukiryhmissä kiinnostanut se, miksi ihmiset hakeutuvat ryhmiin, millaisia ryhmiä jollain tietyllä alueella toimii ja kuinka ne ovat syntyneet sekä miten niitä tuetaan. Vertaistukiryhmien laadullinen tutkimus syventää vertaistuen, vastavuoroisuuden ja kokemuksen ymmärrystä. (Nylund 2005, 196 - 197.)

Yleisesti vertaistuki määritellään monissa lähteissä samanlaisessa elämäntilanteessa olevien henkilöiden kokemusten vaihdoksi. Vertaistukea voi syntyä spontaanisti kahden ihmisen välille, tai vertaistuen antamiseksi voidaan perustaa ryhmä. Kokemusasiantuntijuus on vertaisryhmätoiminnan perusta. Toisilta samassa tilanteessa olevilta saatu tuki on erilaista, kuin

ammattilaisten tarjoama apu, tai ystävien tuki. (Ks. esim. THL ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piiri 2012.) Opaskirjoja vertaisryhmien perustamiseksi on kirjoitettu runsaasti erilaisten ryhmien tarpeisiin (ks. esim. Hirvonen & Korhonen 2009; Euramaa 2001; Laninen 2011 ja Aapola-Kari ym. 2012). Vertaistukea on käsitelty myös sekä väitöskirjoissa että erilaisissa opinnäytetöissä (ks. esim. Aho 2010; Kinnunen 2006; Ranssi-Matikainen 2012). Haaranen (2012) tutki lapsiperheiden vanhempien ryhmiin osallistumisen terveysvaikutuksia. Tutkimuksen mukaan ryhmään osallistuneet vanhemmat hyötyvät ryhmistä eri tavoin. Ryhmien järjestäjien tulisi huomioida vanhempien erilaiset elämäntilanteet ja tarpeet. Vertaisryhmänohjaajat ovat tutkimuksen mukaan keskeisessä asemassa myös vertaisuuden toteutumisen mahdollistajana. (Haaranen 2012, 89 - 90.)

Tämän opinnäytetyön pohjana toimineen vertaisryhmän muodostivat seitsemän naista, jotka kokivat itsensä uusperheellisiksi. Vertaisryhmään ilmoittauduttiin Suomen Uusperheellisten Liitto ry:n (SUPLI) kautta. Ilmoittautuneet saivat täytettäväkseen SUPLI:n esitietolomakkeen (liitteenä 1), joka palautettiin sähköpostitse SUPLI:n sihteerille, joka toimitti ne eteenpäin ryhmän vetäjille. Murtorinne - Lahtinen (2011) kirjoittaa tutkimuksessaan, että äitipuolena elämiseen liittyy monia ambivalentteja tunteita. Näiden tunteiden käsittelyssä vertaisryhmät voivat toimia hyvänä apuna sukulaisten asuessa kaukana uusperheestä tai sukulaisten puuttuessa. (Murtorinne - Lahtinen 2011, 80 - 81.)

Ryhmä kokoontui yhteensä kahdeksan kertaa. Ryhmän sisältö suunniteltiin vastaamaan esitietolomakkeissa esiin tuleviin asioihin, uusperhetutkimuksesta nouseviin uusperheen haasteisiin sekä ohjaajien aikaisempaan työ- ja ryhmänohjaukokemukseen. Jokaisella ryhmätapaamisella oli selkeä teema ja ennalta suunniteltu työmenetelmä teeman käsittelyyn. Tapaamiskertoihin pyrittiin kuitenkin jättämään väljyyttä ja ryhmäläisten toiveisiin pyrittiin vastaamaan mahdollisuuksien mukaan. Ryhmäläiset saivat antaa palautetta ryhmän puolesta välissä, tämän lisäksi pyrittiin kuulemaan ryhmäläisten tapaamiskertojen aikana nousseita toiveita.

Ryhmän suunnittelun perustana toimi voimaantumisteoria. Sen mukaan ihminen voimaantuu itse, eikä voimaa voi antaa toiselle. Tämän seurauksena ihmisen hyvinvointi pääsee rakentumaan ihmisen omista lähtökohdista. Voimaantumisteorian mukaan voimaantumista voidaan kuitenkin tukea eri tavoilla ja voimaantuminen on myös sosiaalinen prosessi. (Siitonen 1999, 189 - 191.) Myös positiivisessa psykologiassa ollaan kiinnostuneita siitä, mikä saa ihmiset jakamaan vaikeiden elämäntilanteiden keskellä. Positiivista psykologiaa on käytetty työhyvinvointi -tutkimuksen lähtökohtana. Tällöin keskitytään positiivisiin asioihin ja niiden vahvistamiseen kuormittavien asioiden sijasta sekä mietitään mikä kannattelee silloin kun työ on erityisen kuormittavaa ja työntekijä jatkuvien muutosten keskellä. (Hakanen 2009, 8 - 9.) Tässä ryhmässä kuormittavat tekijät löytyivät uusperheen tutkimuksesta ja voimavarat uusperheiden äideistä itsestään.

Mikäli ryhmän suunnittelua tarkastellaan eri oppimisteorioista käsin, voidaan katsoa sen saaneen vaikutteita eniten humanistisesta oppimisteoriasta. Sen mukaan opiskelija, eli tässä yhteydessä ryhmään kuuluva äiti, on itse vastuussa oppimisestaan. Vastuu oppimisesta siirtyy tällöin yksilölle itselleen, joskin siihen vaikuttaa myös ryhmä sekä vuorovaikutus, tässä opinäytetyössä muut vertaisryhmäläiset. Tällöin opettajalle, eli ryhmän ohjaajalle jää kannustajan sekä ohjaajan rooli. Oppimisen tavoitteena on ihmisen omien vahvuuksien tukeminen ja persoonallisuuden kasvu. (Nevgi & Lindblom-Ylänne 2011, 204 - 206.)

Ryhmän suunnittelu on saanut vaikutuksia myös niin sanotuista sosiokulttuurisista oppimisteorioista. Niissä ajatellaan, että oppiminen ei ole vain yksilön ominaisuus, vaan ryhmät oppivat yhdessä. Kielen avulla ihminen voi ilmaista erilaisia käsitteitä, tulkita tapahtumia ja ilmaista tulkintoja toisille ryhmäläisille. Sosiokulttuurinen oppimiskäsitys nojaa ajatukseen, että oppimista ei voi irrottaa ympäröivästä sosiaalisesta, kulttuurisesta eikä historiallisesta todellisuudesta vaan tiedonmuutos ja oppiminen tapahtuvat niiden sisällä. Sosiokonstruktivismi muodostuu eri sosiokulttuurisista oppimiskäsityksistä ja muodostaa siten niiden yläkäsitteen. Sen mukaan tieto on yhteisesti jaettua ja yksilön tieto on aina osa laajempaa tietojärjestelmää. Siinä tieto siirtyy oppijalle sosiaalistumisen kautta, mutta oppija ei koskaan ole vain passiivinen vastaanottaja. Sosialisatioista on erotettavissa eri tasoja, ensimmäisen asteen sosialisatio on varhaislapsuuden perhe. Opiskelija, tässä tapauksessa ryhmäläinen, tarkastelee asioita aina omasta kulttuurista ja sosiaalisesta taustasta käsin ja muodostaa merkityksiä yhdessä muiden kanssa. Mielensisäisen toiminnan lisäksi oppiminen on myös osallistumista ja tiedon jakamista. (Nevgi & Lindblom-Ylänne 2011, 228 - 231.)

Ratkaisukeskeinen terapiasuunta on sekin tunnistettavissa ryhmän suunnittelussa. Tavoitteena oli luoda ryhmä, jossa ei keskitytä pelkästään ongelmiin ja niiden esille tuomiseen, vaan suunnataan ajatukset tulevaisuuteen ja siihen kuinka siitä voi tehdä itselle paremman. Furman ja Ahola (1993) kirjoittavat, että ratkaisuhenkinen ilmapiiri rakentuu suosimalla sellaisia puheenaiheita ja ajattelumalleja, jotka vaikuttavat ihmisiin rohkaisevasti ja lisäävät toiveikkuutta, yhteistyötä sekä luovuutta (Furman & Ahola 1993, 5). Ratkaisukeskeisessä lähestymistavassa ajatus suunnataan nykyhetkeen ja tulevaisuuteen menneisyyden sijasta. Menneisyyden tapahtumilla on merkitystä, mutta tapahtumien syvällisen ymmärtämisen sijaan, suunnataan ajatukset kohti tulevaisuutta, asioiden ratkaisua. (Berg & Miller 1994, 40 - 41.) Furman ja Ahola (1993) toteavat menneisyydestä keskustelun olevan ratkaisupainotteisessa työtöteessään täysin sallittu puheenaihe. Oleellista on heidän mukaansa se kuinka menneisyydestä puhutaan. Menneisyys tulee nähdä opettavana ja kasvattavana ongelmien alkulähteen sijaan, tällöin keskustelu on rohkaisevaa ja kannustavaa. Ajan kuluessa raskaatkin vastoinkäymiset ja koettelemukset voidaan nähdä arvokkaassa valossa kärsimyksestä huolimatta. (Furman & Ahola 1993, 25 - 42.) Näkemällä, että ongelmissa on myös myönteinen puoli, voi auttaa kestä-

mään ja sietämään niitä paremmin ja lisäksi tulemaan kekseliäämmäksi ratkaisemaan niitä. Ongelman ratkaisemisessa auttaa usein myös sen myönteisten seurausten näkeminen. (Furman & Ahola 1993, 149 - 150.)

Seuraavassa taulukossa on esitetty jokaisen tapaamiskerran teema/aihealue sekä asiankäsittelyä avustava menetelmä tai johdatus aiheeseen. Asioiden käsittelyä autettiin erilaisilla toiminnallisilla menetelmillä sekä tehtävillä, joita olivat draama, kirjoittaminen, verkostokarttatyöskentely, unelmakartta työskentely. Toiminnallisten menetelmien tarkoituksena oli virittää ryhmäläiset tilaan, jossa vuorovaikutus toisten ryhmäläisten kanssa olisi luontevaa. Toiminnalliset menetelmät eivät siis olleet ryhmän keskiössä, vaan toimivat ryhmäläisten apuna. Toiminnalliset menetelmät ovat tuttuja terapiatyöstä ja niitä sovelletaan usein sosiaalialan työssä, sekä nykyään yhä useammin myös erilaisissa oppimisympäristöissä. (Ks. Blatner 1997.)

Taulukko 1: Tapaamiskertojen rakenteet

	Tapaamisen teema / aihealue	Menetelmä	
Tapaamiskerta	1	Tutustuminen ja ryhmäytymisprosessin käynnistäminen. Luottamuksellisen ilmapiirin luominen.	Ryhmäytymistä tukeva leikki. Kirjoittaminen luovan kirjoittamisen ohjeistuksella.
	2	Suhteet ex-puolisoihin	Draamatyönmenetelmät
	3	Uusperheen sosiaaliset suhteet uusperheen voimavarana.	Uusperheen verkostokartta
	4	Uusperheäidin erilaiset roolit	Tutustuminen Sutisen väitöskirjaan, ”vanhempana ja aikuisena uusperheessä” ja keskustelu sen pohjalta.
	5	Uusperheen kehitysvaiheet	SUPLI:n luoma portaikko uusperheen kehitysvaiheista ja siitä keskustelu. Kirjoittaminen luovan kirjoittamisen ohjeistuksella.
	6	Uusperheen rajat ja kasvatuskysymykset sekä parisuhde	Roolileikki pehmoleluilla, jossa tarkoituksena nostaa esiin toista näkökulmaa asioihin ja huomata sekä vahvistaa itsessä olevia hyviä puolia ja voimavaroja.
	7	Äitien omat voimavarat ja jaksaminen	Unelmakarttatyöskentely
	8	Yhdessä eteenpäin	Ryhmän yhteenveto ja päätös, isät mukana keskustelussa. Kirjoittaminen luovan kirjoittamisen ohjeistuksella.

6 Aineisto ja menetelmät

6.1 Aineiston keruu

Opinnäytetyö noudattaa laadullisen tutkimuksen periaatteita. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on analysoida asioiden suhteita ja merkityksiä sekä tuottaa saatu aineisto tekstin muotoon. Perinteisesti ajateltuna laadullinen tutkimus lähtee olettamuksesta, että todellisuutta ei kohdata paljaana, vaan todellisuus rakentuu eri asioiden antaessa merkityksiä toisilleen. Laadullista tutkimusta pidetään myös subjektiivisena ja se korostaa kokemuksellisuutta sekä tutkijan asemaa. Eri laadullisissa suuntauksissa näitä asioita painotetaan eri tavoin. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen 2011, 81 - 83.)

Tämän opinnäytetyön aineisto koostuu uusperheen äitien vertaisryhmään 02/2012 - 03/2012 osallistuneiden neljän äitipuolen kertomuksesta uusperheen äitinä. Kirjoitukset kerättiin sähköpostilla syksyn 2013 aikana. Kirjoitusta varten äidit saivat instruktioita, jossa äitipuolia pyydettiin kertomaan omasta uusperheestään, sen syntymisestä, haasteista ja äitipuolen omista voimavaroista kohdata niitä. Lisäksi kysyttiin äitipuolten ajatuksia uusperheen äideille suunnatusta vertaisryhmätoiminnasta ja ideoita sen kehittämiseksi. Instruktio löytyy kokonaisuudessaan liitteestä kaksi. Neljä äitiä valikoitui vertaistutkimusryhmästä sen perusteella, että he olivat palauttaneet kaikki taustamateriaalina käytetyt aineistot.

Alla olevassa luettelossa on kuvattu millaisilla kysymyksillä äitipuolilta haettiin vastausta kuhunkin tutkimuskysymykseen. Tämän lisäksi äideille esitettiin kysymykset ” Millaisena näet vertaisryhmän ohjaajan roolin, mitä kuuluu uusperheellesi nykyään, kuinka te kaikki voitte ja mitä haasteita näet tulevaisuudessa, kuinka tulette niistä selviämään?” Näiden kysymysten vastaukset rajautuivat kuitenkin varsinaisten tutkimuskysymysten ulkopuolelle.

Taulukko 2: Tutkimuskysymysten teemakysymykset

Tutkimuskysymykset	Teemakysymykset
1. Millaiset asiat ja tekijät kuormittavat äitipuolia?	<ul style="list-style-type: none"> • Miten uusperheesi syntyi? • Millainen on ollut matkasi uusperheen äitinä? • Millaista tukea olet saanut matkan varrella ja millaista tukea olisit kaivannut?
2. Millaiset asiat ja tekijät voimaannuttavat äitipuolia?	<ul style="list-style-type: none"> • Entä millaisia voimavaroja sinulla on ollut itselläsi kohdata eteen tulevia

	<p>haasteita, mistä sinä saat itse voimaa?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Millaista tukea olet saanut matkan varrella ja millaista tukea olisit kaivannut?
3. Mikä saa äitipuolet hakeutumaan vertaistukiryhmään?	<ul style="list-style-type: none"> • Mikä sai sinut tuolloin hakeutumaan ryhmään? • Millaisena näet vertaistoiminnan suhteessa uusperheellisyyteen
4. Millaisia näkemyksiä äitipuolilla on uusperheen äideille suunnatusta vertaistukiryhmästä?	<ul style="list-style-type: none"> • Jos muistelet uusperheen äitien vertaistukiryhmää, mitä ajattelet siitä nykyään? • Ja vastasiko ryhmä tarpeisiisi?
5. Minkälaisia ehdotuksia äitipuolet esittävät vertaistukitoiminnan kehittämiseksi?	<ul style="list-style-type: none"> • Miten itse kehittäisit vertaistukitoimintaa?

Ennen ryhmän alkua äidit täyttivät esitietolomakkeen, joka oli sama kuin Suomen Uusperheellisten Liitto ry:n ryhmiin saapuvien esitietolomake, tämän äidit saivat ilmoittautumisen yhteydessä sähköpostiinsa. Lomakkeessa selvitettiin äitien uusperhetilannetta ja parisuhteen tilaa sekä ennako-odotuksia ryhmästä. Ryhmän päätteeksi äidit täyttivät palautelomakkeen. Palautelomakkeessa kysyttiin äitien näkemyksiä ryhmän käytännön järjestelyiden toimivuudesta - vastasiko ryhmän sisältö äitien odotuksia. Lisäksi tiedusteltiin äitien kokemusta siitä, kuinka vertaisryhmän ohjaajat olivat onnistuneet tehtävässään. Uusperheen isät saivat antaa oman palautteensa osallistuessaan viimeiseen vertaisryhmän tapaamiseen. Lomakkeen palautivat kaikki ne isät, jotka olivat läsnä ryhmän viimeisessä tapaamisessa (yhteensä 4 kpl).

Seuraavassa taulukossa on esitelty tutkimukseen osallistuneiden äitipuolten perhetilanteet. Perheiden tarkkaa lapsimäärää ei julkaista tunnistettavuuden estämiseksi. Kaikki osallistuneet olivat sekä biologisia äitejä että äitipuoliasemassa suhteessa miestensä lapsiin. Kaikkien äitipuolten uuslapset viettivät perheessä runsaasti aikaa tai asuivat noin puolet tai puolet ajasta perheessä. Kahdessa tapauksessa lasten asumisesta oli kiistaa. Huomioitavaa on, että kaikissa perheissä lapsia on enemmän kuin keskimääräisessä ydinperheessä (Tilastokeskus 2013). Yhdessä perheessä osa lapsista oli jo täysi-ikäisiä.

Taulukko 3: Äitipuolten perhetilanteet

Perhetilanne	Äiti 1	Äiti 2	Äiti 3	Äiti 4
Lapset yhteensä	4-5	6-	2-3	4-5
Äidin lapset	kyllä	kyllä	-	kyllä
Isän lapset	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä
Yhteiset lapset	-	-	kyllä	-
Asumisjärjestelyt	Vaihtelevat, lasten/lapsien asumisesta ei ole päästy sopuun	Sovittu vuoroviikko	Asumistilanne vaihteleva, lapsen/lapsien asumisesta ei olla päästy sopuun	Sovittu osittainen vuoroviikko

6.2 Aineiston analysointi

Aineisto analysoitiin sisällön analyysiä käyttäen. Analyysi toteutettiin aineistolähtöisenä ja analyysiyksiköksi määrittyi asiakokonaisuus. Tutkimuksen aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä. Analyysin tarkoituksena on luoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Sisällönanalyysillä pyritään järjestämään aineisto selkeään ja tiiviiseen muotoon kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Laadullisen aineiston analysoinnin tarkoitus on lisätä informaatioarvoa, koska hajanaisesta aineistosta pyritään luomaan selkeää, mielekästä ja yhtenäistä informaatiota. Aineiston laadullinen käsittely perustuu loogiseen päättelyyn ja tulkintaan, jossa aineisto ensin hajotetaan osiin, käsitteellistetään ja koodataan uudestaan loogiseksi kokonaisuudeksi. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110.) Opinnäytetyön analysoinnin eteneminen on esitetty vaiheittain alla olevassa kuvassa.

Kuva 3: Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen (mukaillen Tuomi & Sarajärvi 2002, 111)

Tutkimusaineiston analysointi käynnistettiin huolellisella tutustumisella vastauksiin, jotta niistä sai kattavan käsityksen. Seuraavaksi aineistosta poimittiin kuhunkin tutkimuskysymykseen sopivat ilmaisut, jota seurasi alkuperäisilmausujen pelkistäminen eli redusointi. Redusoinnissa analysoitava informaatio pelkistetään siten, että aineistosta karsitaan tutkimukselle epäolennainen aineisto pois siten, että pelkistetyt ilmaisut kuvaavat kuitenkin mahdollisimman hyvin alkuperäisilmausuja. Tämän jälkeen aineisto ryhmiteltiin eli klusteroitiin. Klusterointi on aineiston ryhmittelyä samankaltaisuuksien perusteella. Samaa asiaa tarkoittavat pelkistetyt ilmaisut ryhmiteltiin ja yhdistettiin luokiksi sekä nimettiin luokan sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Luokittelussa aineisto tiivistyy, sillä yksittäiset tekijät sisällytetään yleisimpiin käsitteisiin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 112-115.)

Seuraava vaihe opinnäytetyön sisällönanalysissä oli aineiston abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Abstrahoinnissa edetään alkuperäisinformaation käyttämistä kielellisistä ilmauksista teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin. Abstrahointia jatkettiin yhdistelemällä luokituksia niin kauan kuin se aineiston sisällön näkökulmasta oli mielekäästä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 112-115.) Tässä opinnäytetyössä aineisto ryhmiteltiin ensin alaluokiksi ja alaluokkia yhdistelemällä muodostettiin yläluokkia. Tämän jälkeen aineistoa tarkasteltiin vielä kokonaisten kertomusten kautta, jonka perusteella luotiin ristiriita - riippuvuusmalli.

7 Opinnäytetyön tulokset

Esittelen tässä osiossa tutkimuksen tulokset jokaisen tutkimusongelman mukaan. Aineisto analysoitiin jokaisen kysymyksen kohdalla samoja periaatteita noudattaen. Avaan analyysiprosessin kokonaisuudessaan ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta.

7.1 Äitipuolia kuormittavat tekijät

Ensimmäiseksi etsittiin vastausta tutkimusongelmaan; Mitkä tekijät kuormittavat äitipuolia? Alkuperäisilmaukset pelkistettiin ja luokiteltiin alaluokkiin, joita kertyi yhteensä 22. Näistä muodostui kahdeksan yläluokkaa: perinteiset lapsiperheen arjen kuormitustekijät ja arjen erityistilanteiden mukanaan tuoma kuormitus, äitipuolen roolin aiheuttamat epävarmat tunteet, uusperheen muotoutuminen yhtenäiseksi perheeksi, lasten asuminen ja tapaamisjärjestelyt, suhteet entisiin puolisoihin, ulkopuolisuuden tunteet, äitipuolelle ei sopivaa sanaa ja epävarma tulevaisuus. Äitipuolia kuormittavat tekijät on kuvattu alla olevassa taulukossa pääluokka kerrallaan.

Taulukko 4: Äitipuolia kuormittavat tekijät ja asiat

Alaluokka	Yläluokka
<ul style="list-style-type: none"> Arjen pyörittäminen vie voimia ruuhkavuosien keskellä Samasta arvomaailmasta huolimatta erilainen tapa kasvattaa ja ratkaista arjen tilanteita puolison kanssa Alkavan murrosiän tuomat haasteet Suhteen solmimisen vaikeus kun kyseessä erityislapsi 	<ul style="list-style-type: none"> Perinteiset lapsiperheen arjen kuormitustekijät ja arjen erityistilanteiden mukanaan tuoma kuormitus äitipuolta kuormittavana tekijänä
<ul style="list-style-type: none"> Varaäitiyden ja järkevän suhteen solmimisen vaikeudet Huonon omatunnon kokeminen erilaisista tunteista uuslapsia ja biologisia lapsia kohtaan Biologisen äidin vaikutus äitipuolen tunteisiin uuslasta kohtaan 	<ul style="list-style-type: none"> Äitipuolen roolin aiheuttamat epävarmat tunteet äitipuolta kuormittavana tekijänä

<ul style="list-style-type: none"> • Uusperheen rakentaminen avioeroproessin ollessa kesken • Yhteisten sääntöjen puute ja epäselvät roolijaot uusperheessä • Ajautuminen kasvatusvastuuseen ja turhautuminen siinä epäonnistuessa 	<ul style="list-style-type: none"> • Uusperheen muotoutuminen yhteiseksi perheeksi äitipuolta kuormittavana tekijänä
<ul style="list-style-type: none"> • Virallisen tapaamissopimuksen puuttumisen mukanaan tuomat hankaluu- det • Muutokset uuslapsen toisen vanhemman asumisjärjestelyissä ja niiden vaikutus uuslapsen asumisjärjestelyihin 	<ul style="list-style-type: none"> • Lasten asuminen ja tapaamisjärjestelyt äitipuolta kuormittavana tekijänä
<ul style="list-style-type: none"> • Haasteena rajan vetäminen entisiin puolisoihin • Oman perheen rajojen puuttuminen ja niiden loukkaaminen biologisen äidin toimesta • Keskusteluyhteyden puuttuminen äiti- puolen ja biologisen äidin välillä 	<ul style="list-style-type: none"> • Suhteet entisiin puolisoihin äitipuolta kuormittavana tekijänä
<ul style="list-style-type: none"> • Ulkopuolisuuden tunteen syntyminen perheen sisällä • Ulkopuoliseksi jääminen uuslapsen virallisissa asioissa 	<ul style="list-style-type: none"> • Ulkopuolisuuden tunteet äitipuolta kuormittavana tekijänä
<ul style="list-style-type: none"> • Sopivan sanan puuttuminen äitipuolel- le 	<ul style="list-style-type: none"> • Äitipuolelle ei sopivaa sanaa äitipuolta kuormittavana asiana
<ul style="list-style-type: none"> • Eläminen päivä kerrallaan • Ei luottamusta tulevaisuuteen • Eroa ei uskalla ajatella • Jännitys työn riittävydestä ja taloudellinen tiukkuus 	<ul style="list-style-type: none"> • Epävarma tulevaisuus äitipuolta kuormittavana tekijänä

Ensimmäiseksi yläluokaksi muodostui **perinteiset lapsiperheen arjen kuormitustekijät sekä arjen erityistilanteiden mukanaan tuoma kuormitus**, joka edelleen muodostui alaluokista; arjen pyörittäminen vie voimia ruuhkavuosien keskellä, samasta arvomaailmasta huolimatta erilainen tapa kasvattaa ja ratkaista arjen tilanteita puolison kanssa, alkavan murrosiän tuomat haasteet ja suhteen solmimisen vaikeus kun kyseessä erityislapsi.

”Tällä hetkellä kaipaisin vielä lisätukea parisuhteelle, sille ei elämän ruuhkavuosien keskellä enää ole tarpeeksi aikaa vaikka yhteiset vapaat vikonloput edelleen onkin, arjen pyörittäminen on sen verran vienyt voimia että vapaa viikonloppuina ei jaksa mitään ihmeellistä.”

”Vaikka minun ja Juuson arvomaailma ja monet kiinnostuksen kohteet ovat samoja, kasvatuskäytäntömme ovat valtavan erilaiset alun perin.”

...” mutta nyt alkava murrosikä (?) on tehnyt hänestä pienen pirun”...

...” bonuslapsistani on lisäksi erityislapsi, joten suhde häneen on ollut vaikea.”

Toinen yläluokka on **äitipuolen roolin aiheuttamat epävarmat tunteet**, joka edelleen muodostui alaluokista varaäitiyden ja järkevän suhteen solmimisen vaikeudesta, huonon omatunnon kokeminen erilaisista tunteista uuslapsia ja biologisia lapsia kohtaan ja siitä että biologinen äiti vaikuttaa äitipuolen tunteisiin uuslasta kohtaan.

”Sopeutuminen kaikkeen ja olla yhtäkkiä ”varaäiti” kahdelle lisälapselle on ollut itselleni vaikeaa.”

”Kun perheesseemme syntyi yhteinen lapsi, koin samalla huonoa omatuntoa siitä, etten tuntenut mieheni lasta kohtaan samalla tavalla kuin omaani...”

”Huomasin toisinaan kuitenkin mieheni exän manipuloinnin ja kapuloiden laittamiset rattaisiin heijastuvan myös tunteisiin lasta kohtaan”

Kolmas yläluokka on **uusperheen muotoutuminen yhtenäiseksi perheeksi**, joka muodostuu alaluokista; uusperheen rakentaminen avioeroproessin ollessa kesken, yhteisten sääntöjen puute ja epäselvät roolijaot uusperheessä, ajautuminen kasvatustuuseen ja turhautuminen siinä epäonnistuessa.

”Olen edelleen henkisesti avioeroproessissa kesken ja samalla rakennan jo uutta uusperheprosessissa, se on välillä todella rankkaa”

”Mieheni ei osannut suoraan sanoa, millaista käyttäytymistä, suhteessa poikiin, hän minulta toivoi. Pikkuhiljaa hän alkoi ärsyyntyä siitä, että ojensin lapsia vähän samaan tapaan, kuten omianikin.”

”Todellisuus 2,5 vuotta näiden ruusunpunaisten kuvitelmiä jälkeen on se, että en pysty enää osallistumaan yhteisiin ruokailuihin. En kestä katsoa, miten Kimmon nuorimmainen tempuillee ruualla edelleen joka ikinen ateria. Hän edelleenkin saa syödä teelusikallisen maistoannoksia samoista ruokalajeista, joista hän on syönyt teelusikallisen maistoannoksia jo 3,5 vuotta (minä aloitin maistattamisen silloin, Kimmo hyppäsi kelkkaan mukaan vuoden myöhemmin).

Enkä kestä kuunnella vanhempien suusta “mä en tykkää” monta kertaa viikossa.”

Neljäs yläluokka on **lasten asuminen ja tapaamisjärjestelyt**, joka muodostuu kahdesta alaluokasta; virallisen tapaamissopimuksen puuttumisen mukanaan tuomista hankaluuksista ja muutokset uuslapsen toisen vanhemman asumisjärjestelyissä sekä niiden vaikutuksesta uuslapsen asumisjärjestelyihin.

”Virallista sopimusta hän ei kuitenkaan asiasta suostunut kirjoittamaan ja pian huomasiimmekin tämän olevan yksi kiristyskeino lisää”

”Lapsen mennessä toiselle luokalle, äiti ilmoitti, että aikoo muuttaa lapsen kanssa uuden miehen kotipaikkakunnalle.”

Viides yläluokka on **suhteet entisiin puolisoihin**, jonka muodostivat alaluokat; haasteena rajan vetäminen entisiin puolisoihin, oman perheen rajojen puuttuminen ja niiden loukkaaminen biologisen äidin toimesta sekä keskusteluyhteyden puuttuminen äitipuolen ja biologisen äidin välillä. Äitipuolet kuvasivat sitä ristiriitaa, mikä aiheutuu yrittäessä löytää sopivaa tapaa olla yhteyksissä entisiin kumppaneihin. Toisaalta äitipuolet kokivat keskusteluyhteyden puuttumisen myös vaikeaksi.

”Raja eksiin on niin vaikea, ettei oikein selkeää linjausta ole löytynyt.”

”Äiti myös kertoi milloin pitäisi käydä pesulla, mitä televisiosta tulisi katsoa ja mitä tehdä meillä ollessamme. Jos meillä oli muita suunnitelmia, tuli lapselle itku ja äiti oli sitä mieltä, että itketämme lasta tahallamme. Tuntui, että perheessämme oli koko ajan joku ulkopuolinen, joka lapsen välityksellä tai suoraan halusi vaikuttaa siihen millaista meidän arki oli. Oli sietämätöntä, ettei perheessämme ollut tavallisen perheen rajoja.”

”En pysty juttelemaan lasten äidin kanssa mistään, koska hän ei halua. En saa edes soittaa hänelle, hän on sanonut, ettei vastaa puhelimeen.”

Kuudes yläluokka on **ulkopuolisuuden tunteet**, joka muodostuu alaluokista ulkopuolisuuden tunteen syntymisestä perheen sisällä ja ulkopuoliseksi jäämisestä uuslapsen virallisissa asioissa.

”Hän alkoi jättää minua tärkeiden keskustelujen ulkopuolelle. Koin, etten mahtunut samaan perhekuntaan. Olin ulkopuolinen omassa kodissani.”

”En pääse kouluterveydenhoitajalle tai opettajan luo puhumaan lapsen ruokailusta, en ravitsemusterapeutille, en lääkärille, en minnekään.”

Seitsemäs yläluokka on, että **äitipuolelle ei sopivaa sanaa**, joka muodostui samanlaisesta alaluokasta.

”En kokenut, että vien millään tavalla oman äidin asemaa, mutta tuntui hyvälle, että olin onnistunut luomaan lapsen kanssa sellaisen suhteen, että lapsi koki myös minut äitihahmoksi itselleen. Edelleen minua kuitenkin harmitti se, että lapsen oma äiti ei ajatellut asiaa niin, että lapsen on hyvä olla meidän luona vaan olin hänelle uhka.”

Kahdeksas yläluokka on **epävarma tulevaisuus**, joka muodostui alaluokista; eläminen päivä kerrallaan, ei luottamusta tulevaisuuteen, eroa ei uskalla ajatella sekä jännityksestä työn riittävydestä ja taloudellisesta tiukkuudesta.

”Näen tällä hetkellä uusperheemme tulevaisuuden päivä kerrallaan - tulevaisuutena.”

”En uskalla luottaa, että meillä olisi kaikki joskus hyvin.”

”En uskalla ajatella, että päätyisimme jonain päivänä eroon.”

”Itse teen määräaikaista työtä, johon liittyy jännitys työn päättymisestä vuoden vaihteessa. Mies etsii lisätyötä oman työn rinnalle. Taloudellisesti on tiukkaa.”

7.2 Äitipuolten voimavarat

Seuraavaksi haettiin vastausta kysymykseen mitkä asiat ja tekijät voimaannuttavat äitipuolia. Ensimmäiseksi vastaukset pelkistettiin ja luokiteltiin yhdeksäksi alaluokaksi. Alaluokkia yhdistelemällä päädyttiin kolmeen pääluokkaan. Alaluokkien yhdistyminen pääluokiksi on kuvattu alla.

Taulukko 5: Äitipuolia voimaannuttavat asiat ja tekijät

Alaluokka	Yläluokka
<ul style="list-style-type: none"> • Perhe • Hyvä parisuhde • Omat biologiset lapset • Ihmissuhteet 	<ul style="list-style-type: none"> • Perhe ja ihmissuhteet äitipuolten voimaannuttajina
<ul style="list-style-type: none"> • Työ • Oma-aika • Vapaa-ajan toiminta 	<ul style="list-style-type: none"> • Työ ja vapaa-aika äitipuolten voimaannuttajina
<ul style="list-style-type: none"> • Ammattiapu • Usko Jumalaan 	<ul style="list-style-type: none"> • Usko ja auttamiskeinot äitipuolten voimaannuttajina

Ensimmäinen yläluokka oli **perhe ja ihmissuhteet äitipuolen voimaannuttajina**, joka koostui alaluokista perhe, hyvä parisuhde, Omat biologiset lapset ja ihmissuhteet.

” Perhe”

” Tietysti parisuhteesta, joka on kaikesta huolimatta hyvä ja turvallinen.”

...” tyttäreni ovat olleet minulle hyvänä tukena vaikeina aikoina. Olemme voineet keskustella kaikesta mahdollisesta.”

”Saan voimaa juttelemalla muille uusperheellisille.”

Toinen yläluokka oli **työ ja vapaa-aika äitipuolen voimaannuttajina**, joka muodostui alaluokista työ, oma-aika, vapaa-ajan toiminta.

”Saan voimaa työstä”

”Saan voimaa lapsettomasta arjesta”

”liikunta”

Kolmas yläluokka oli **usko ja auttamiskeinot äitipuolten voimaannuttajina**, joka muodostui alaluokista ammattiapu, usko Jumalaan.

...”kävin intensiivisen psykoterapiajakson, aloitin mielialalääkityksen”...

”Voimaa antaa hengellinen elämä ja usko ja luottamus Jumalan johdatukseen.”

7.3 Äitipuolten hakeutuminen vertaistukiryhmään

Tutkimuskysymykseen: Mikä saa äitipuolet hakeutumaan vertaistukiryhmään löytyi kolme yläluokkaa, jotka muodostuivat kahdeksasta alaluokasta. Alaluokkien yhdistyminen yläluokiksi on kuvattu alla.

Taulukko 6: Äitipuolten hakeutuminen vertaistukiryhmään

Alaluokka	Yläluokka
<ul style="list-style-type: none"> • Äitipuolten kaipaus vertaistukiryhmästä • Kaipaus uusperheiden vertaistukiryhmästä uusperheiden monimutkaisuuden ja tuomitsemattomuuden ymmärtäjänä 	<ul style="list-style-type: none"> • Vertaisryhmän tarve uusperheiden tarpeiden ymmärtämisen mahdollistajana
<ul style="list-style-type: none"> • Internetin vertaistukiryhmien riittämättömäksi kokeminen • Internetin keskustelupalstojen epäasiallisen argumentaation mahdollistumisen kokeminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Internetin keskustelupalstojen riittämättömyys ja epäasiallisuus vertaistukiryhmän tarpeen herättäjinä
<ul style="list-style-type: none"> • Vertaistukiryhmät vertaisten löytymisen tuojina • Vertaistukiryhmät kasvotusten kohtaamisen mahdollistajana • Vertaistukiryhmät muiden kokemuksiin tutustuttajina • Vertaistukiryhmät omien kokemusten esilletuomisen mahdollistajana 	<ul style="list-style-type: none"> • Vertaistukiryhmät vertaisten kohtaamisen mahdollistajana

Ensimmäinen yläluokka oli **vertaistukiryhmän tarve uusperheiden tarpeiden ymmärtämisen mahdollistajana**, joka muodostui alaluokista äitipuolten kaipaus vertaistukiryhmästä sekä kaipauksesta uusperheiden vertaistukiryhmästä uusperheiden monimutkaisuuden ja tuomitsemattomuuden ymmärtäjänä.

”Uusperheen äitien vertaistukiryhmä oli ryhmä, jota olin kaivannut jo pitkään.”

”Hakeuduin ryhmään, koska kaipasin kipeästi paikkaa, jossa ymmärrettäisiin minua tuomitsematta tai ihmettelemättä uusperheen monimutkaisuutta.”

Toinen yläluokka oli **Internetin keskustelupalstojen riittämättömyys ja epäasiallisuus vertaistukiryhmän tarpeen herättäjinä**, joka muodostui alaluokista internetin uusperheiden vertaistukiryhmien riittämättömäksi kokeminen ja internetin keskustelupalstojen epäasiallisen argumentaation mahdollistumisen kokeminen.

” Netistä voin saada vertaistukea, mutta se ei ole sama asia.”

”Minulle ei riittänyt että saan lukea toisten kokemuksia internetpalstoilta, joissa ananyymisti mustamaalataan biologinen äiti aivan täysin maanrakoon ja vastavuoroiset argumentit tuovat esiin minkalaisia perheenrikkoja ja miestenielijöitä äitipuolet ovat.”

Kolmas yläluokka oli **vertaistukiryhmät vertaisten kohtaamisen ja kokemusten jakamisen mahdollistajana**, joka muodostui alaluokista vertaistukiryhmät vertaisten löytymisen tuojina, vertaistukiryhmät kasvotusten kohtaamisen mahdollistajina, vertaistukiryhmät muiden kokemusten tutustuttajina ja vertaistukiryhmät omien kokemusten esille tuomisen mahdollistajina.

”Oli mukava löytää vertaisia”...

...”kohdata kasvotusten”...

...”kuulla muiden kokemuksia”...

”Vertaisryhmään hakeuduin, koska olin äitipuolena täysin lopussa henkisesti. Sain sieltä apua, mutta vain siihen hetkeen. Vertaisryhmä ei ole ”kantanut” minua sen jälkeen, ne siellä saadut kommentit ja konkreettiset opit eivät ole auttaneet minua arjessa. Vertaisryhmän funktio oli saada puhua ja tulla kuul-

luksi - ja suoraan sanoen: huomata, että monella on asiat vielä huonommin ja siksi voin kokea tietyistä asioista kiitollisuutta ”

7.4 Äitipuolten näkemykset uusperheen äideille suunnatusta vertaistukiryhmästä

Tämän jälkeen haettiin vastastausta kysymykseen: Millaisia näkemyksiä äitipuolilla on uusperheen äideille suunnatusta vertaistukiryhmästä. Autenttiset ilmaukset pelkistettiin ja ryhmiteltiin alaluokiksi. 11 alaluokasta muodostui kolme yläluokkaa. Alaluokkien yhdistyminen yläluokiksi on kuvattu alla olevassa taulukossa.

Taulukko 7: Äitipuolten näkemykset vertaistukiryhmästä

Alaluokka	Yläluokka
<ul style="list-style-type: none"> • Vertaistukiryhmän kokeminen elinehtona uusperheellisenä • Vertaistukiryhmän kokeminen tärkeäksi uusperheellisten ystävien puuttumisen vuoksi • Asioiden jakaminen vertaisten kanssa helpottavaa • Ymmärrys ettei uusperhe toimi kuten ydinperhe 	<ul style="list-style-type: none"> • Vertaistukiryhmän tärkeys äitipuolille
<ul style="list-style-type: none"> • Uusperheen äitien vertaistukiryhmän tunteminen kivaksi ja hyväksi • Uusperheen äitien vertaistukiryhmän nimeäminen pelastusrenkaaksi • Toiminnallisten harjoitteiden kokeminen hyväksi • Puolisoiden mukaan tulon kokeminen avartavaksi 	<ul style="list-style-type: none"> • Uusperheen äitien vertaistukiryhmän sisältö
<ul style="list-style-type: none"> • Toive uusperheen äitien vertaistukiryhmän jatkumisesta jossain muodossa • Toive uusperheen äitien vertaistukiryhmän jatkumisesta epävirallisena kaveriporukkana • Toive pysyvemmän verkoston tai kaverisuhteiden luomisesta vertaistukiryhmän aikana 	<ul style="list-style-type: none"> • Uusperheen äitien vertaisryhmän toiminnan jatkuminen äitipuolen jaksamisen tukena

Ensimmäiseksi yläluokaksi muodostui **vertaisryhmän tärkeys äitipuolille**, joka edelleen muodostui alaluokista vertaisryhmän kokeminen elinehtona, vertaisryhmän kokeminen tärkeäksi uusperheellisten ystävien puuttumisen vuoksi, asioiden jakaminen vertaisten kanssa helpottaa ja ymmärrys ettei uusperhe toimi kuten ydinperhe.

”Uusperheellisille vertaisryhmät ovat elinehto. Yksin ei aina voi jaksaa”

”Minulla ei ole uusperheellisiä ystäviä, ainoastaan joitakin tuttavilla. Tuttaville en kuitenkaan halua ihan kaikkea avautua, koska negatiiviset tunteeni hävetävät itseäni.”

”Mielestäni uusperheellisille ei voi olla parempaa tukimuotoa kuin toisten uusperheellisten antama vertaistuki.”

...” ja muillakin on samanlaisia ongelmia ja tunteita. Ettei puolison lasta välttämättä aina rakasta niin sanotusti automaattisesti ja missä menee terveen ja sairaan suhteen rajat.”

Toiseksi yläluokaksi muodostui **uusperheen äitien vertaistukiryhmän sisältö**, jonka alaluokat olivat uusperheen äitien vertaistukiryhmän tunteminen kivaksi ja hyväksi, uusperheen äitien vertaistukiryhmän nimeäminen pelastusrenkaaksi, toiminnallisten harjoitteiden kokeminen hyväksi ja puolisoitten mukaan tulo kokeminen avartavaksi.

”Ryhmä oli hyvä ja oli kiva käydä siellä.”

”Uusperheäitien vertaisryhmä oli loistava, se oli pelastusrenkas”

”Toiminnalliset harjoitteet olivat erityisen hyviä esim. tulevaisuuden aarre-kartan tekeminen. Samoin pidin verkoston piirtämisestä.”

”Puolisoiden mukaan tulo lopuksi oli myös avartava kokemus.”

Kolmanneksi yläluokaksi muodostui **vertaistukiryhmän toiminnan jatkuminen äitipuolen jakamisen tukena**, joka edelleen muodostui alaluokista toive uusperheen äitien vertaistukiryhmän jatkumisesta jossain muodossa, toiveesta uusperheen äitien vertaistukiryhmän jatkumisesta epävirallisena kaveriporukkana, toiveesta pysyvemmän verkoston tai kaverisuhteiden luomisesta vertaistukiryhmän aikana.

”Koen, että olisi hyvä jos uusperheätien ryhmä jatkuisi ja voisi olla tukena arjessa esim kerran kuussa tapaamisten merkeissä. Sitä kaipaisin.”

”Vertaisryhmän olisi pitänyt pysyä, vaikka epävirallisena.”

”Itse olisin pitänyt siitä, jos meillä olisi ollut sellaisia tehtäviä tai tunteiden/ajatusten jakamisia, joissa olisimme soittaneet toisillemme toimintaker-tojen välillä. Näin olisi ehkä helpommin alkanut muodostua pysyvämpää verkostoa tai jopa ystävyysuhteita ryhmän jälkeistä aikaa ajatellen.”

7.5 Äitipuolten esittämät ehdotukset vertaistukiryhmien kehittämiseksi

Etsittäessä vastausta kysymykseen: Millaisia ehdotuksia äitipuolet esittävät vertaistukitoiminnan kehittämiseksi, päädyttiin kolmeen pääluokkaan, jotka edelleen muodostuivat yhdeksästä alaluokasta. Pääluokkien muodostuminen on kuvattu alla olevassa taulukossa.

Taulukko 8: Äitipuolten ehdotukset vertaistukiryhmien kehittämiseksi

Alaluokka	Yläluokka
<ul style="list-style-type: none"> Toive vertaisryhmistä elämäntilanteen mukaan Toive lasten omista vertaistukiryhmistä Toive ryhmistä erilaisissa kokoonpanoissa 	<ul style="list-style-type: none"> Vertaistukiryhmien kohdentaminen eri elämäntilanteissa oleville ja kaikki perheenjäsenet huomioiden
<ul style="list-style-type: none"> Vertaistukitoiminnan tulisi olla matalankynnyksen palvelua Toive uusperhetoiminnan järjestämisestä asuinalueen mukaan Uusperhetoiminta ennaltaehkäisevänä toimintana 	<ul style="list-style-type: none"> Uusperheiden vertaistukiryhmät osana matalankynnyksen lähipalveluja sekä ennaltaehkäisevää toimintaa
<ul style="list-style-type: none"> Asioiden syvällisemmän käsittelyn mahdollistuminen kurssien jatko-osien kautta Kotitehtävät Maksullisuus motivointi keinona 	<ul style="list-style-type: none"> Uusperheiden vertaistukitoiminnan sisällön suunnittelu

Ensimmäiseksi yläluokaksi muodostui **vertaistukiryhmien kohdentaminen eri elämäntilanteissa oleville ja kaikki perheenjäsenet huomioiden**, jonka alaluokat olivat toive vertaistukiryhmistä elämäntilanteen mukaan, toive lasten omista vertaistukiryhmistä, toive ryhmistä erilaisissa kokoonpanoissa.

”Ryhmät voisivat olla suunnattu myös elämäntilanteiden mukaan: joku porukka lapsettomille naisille, jotka ”joutuvat” kasvattamaan miehensä lapsia, toinen meille, joilla on lapsia omasta takaa ja joiden uudella puolisolllakin on niitä. Haasteet ovat kuitenkin osin erilaisia. Ei lapseton voi samaistua äidin tunnemaailmaan”

”Uusperheen vertaistoiminnassa voisi olla hyvä järjestää myös lapsille omaa vertaistoimintaa.”

”Ne voisivat olla vaikkapa vain joko äideille tai vain isille tai sitten pariskunnille suunnattuja vertaisryhmiä, joita vetäisivät uusperheelliset ammattilaiset.”

Toinen yläluokka oli **uusperheiden vertaistukiryhmät osana matalankynnyksen lähipalveluja sekä ennaltaehkäisevää toimintaa**, joka edelleen muodostui seuraavista alaluokista; vertaistukitoiminnan tulisi olla matalankynnyksen palvelua, toive uusperhetoiminnan järjestämisestä asuinalueen mukaisesti, uusperhetoiminta ennaltaehkäisevänä toimintana.

”Harmi jos joku uusperheellinen kokee kynnyksen liian suureksi osallistua ryhmään.”

”Unelmissani jokaisella isolla paikkakunnalla ja jokaisessa seutukunnassa olisi matalan kynnyksen uusperhetoimintaa.”

”Unelmissani jokainen uusi uusperhe saisi oman seutunsa uusperhetoiminnalta tervetuloa-kirjeen. Mikä taho uudet uusperheet sitten ”saisi kiinni”? Ainakin naimisiin aikoville vihkivä pappi tai tuomari voisi mainita tästä. Neuvolaikäisten lasten vanhemmat yhyttäisi ehkä neuvola. Uskon, että jo siinä ruusunpu-naisten kuvitelmien vaiheessa annettava apu ja vertaistuki voisi pelastaa monta uusperhettä isoilta kriiseiltä.”

Kolmannen yläluokan muodosti **uusperheiden vertaistukitoiminnan sisällön suunnittelu**, joka edelleen muodostui alaluokista asioiden syvällisemmän käsittelyn mahdollistuminen jatkoosien kautta, kotitehtävistä ja maksullisuudesta motivointi keinona.

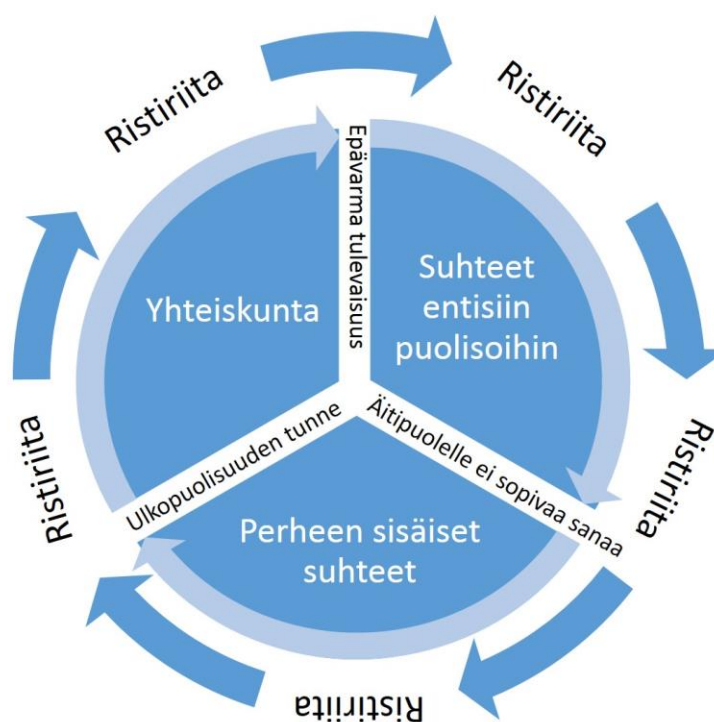
”Kehittäisin vertaistukiryhmätoimintaa siten, että voimaa uusperheen arkeen-kurssilla olisi useampi ”Jatko-osa”, niin että ne jotka ovat käyneet ekan voisivat jatkaa osaan 2 jne...jolloin ryhmäläiset saisivat tukea myös jatkon kannalta ja asioihin voisi paneutua syvällisemmin. Pelkkä vkonloppukurssi on liian lyhyt prosessoimaan mitään syvällistä.”

”Antaisin tehtäviä kotiin, niin tehtävistä/aiheesta keskustelulle jäisi enemmän aikaa.”

”Jos kurssi olisi maksullinen, uskon sen lisäävän myös motivaatiota itsenäiseen työskentelyyn ”

7.6 Tutkimustulosten yhteenveto

Tutkimustuloksia ja äitipuolten kirjoittamia kertomuksia verrattaessa havaittiin, ettei tuloksissa nouse esille äitipuolten kertomuksissa tuottama asioiden sidoksellisuus. Sen vuoksi aineistoa päätettiin tarkastella vielä kokonaisina kertomuksina, alkuperäisesti asetetun analyysiyksikön sijaan. Lisäksi tarkasteluun otettiin mukaan ennen uusperheen äitien vertaistukiryhmää, ryhmän aikana ja sen jälkeen tuotettu aineisto sekä ryhmän aikaiset keskustelut. Tällöin muodostui kolme luokkaa, jotka olivat 1) Suhteet entisiin puolisoihin, 2) Perheen sisäiset suhteet ja 3) Yhteiskunta.

Kuva 4: Ristiriita-Riippuvuuskehä

Nämä kolme luokkaa muodostavat kehän, jossa ne ovat sekä positiivisessa että negatiivisessa mielessä sidoksissa toisiinsa. Muutokset yhdessä luokassa heijastuvat myös muihin luokkiin. Ristiriitaa, joka aiheuttaa äitipuolissa kuormitusta, äitipuolet voivat kokea sekä luokkien sisällä että luokkien välillä ja muutostilanteissa. Osa aiemmista yläluokista voi kuulua useampaan eri luokkaan tai niiden väliin riippuen perheen elämäntilanteesta ja katsontakannasta. Huomion arvoista on, että toimiessaan kehä voi kääntyä myös positiiviseksi, jolloin ristiriidan sijaan äitipuoli voikin kokea voimaantumisen tunnetta.

Alla oleva esimerkki on osa yhden äitipuolen kertomusta. Esimerkissä äitipuoli kuvaa sitä, mitä tapahtuu kun lapsipuoli alkaa yllättäen kutsumaan äitipuolta äidiksi. Kertomuksesta nousee hyvin esille asioiden sidoksellisuus, miten tilanne vaikuttaa sekä äitipuoleen ja hänen perheensä sekä miehen entiseen puolisoon. Lisäksi se kuinka äitipuoli yrittää hakea tilanteeseen apua perheen ulkopuolelta, yhteiskunnalta. Samanlainen asioiden sidoksellisuus oli nähtävissä myös kolmen muun äitipuolen kertomuksissa.

...”Yhteisen lapsemme opittua puhumaan ja odottaessani toista lasta, mieheni lapsi alkoi yllättäen kutsua minua etunimen sijaan äitiksi. Alkuun tämä tuntui hämmäntävältä. Tietenkin otin asian kohteliaisuutena. Ajattelin, että olin onnistunut kohtelevaan lasta siten, että hän koki minut ”äidiksi”. Toisaalta

myös arvasin, mitä lapsen oma äiti asiasta ajattelisi. Puhuimme lapsen kanssa asiasta. Kerroimme, että olen lapsen äitipuoli ja lapsella on aina oma äiti. Emme kuitenkaan kieltäneet äidiksi kutsumista, joten lapsi kutsui minua äidiksi ja biologista äitiään omaksi äidiksi. Kun biologinen äiti ensimmäisen kerran kuuli miten lapsi minua kutsui, oli sota jälleen kerran pystyssä. Äiti soitti perheneuvolaan ja sanoi että me sekoitamme lapsen pään. Lasta kiellettiin kutsumasta minua äidiksi ja kun lapsi vaihtotilanteessa vielä muutaman kerran näin vahingossa teki, katsoi äiti lasta niin kauan vihaisesti, että lapsi korjasi asian. Meillä ollessan lapsi ihmetteli asiaa. Yritimme kertoa lapselle, että meillä ollessa lapsi saa itse päättää miksi haluaa minua kutsua, mutta lapsen oma äiti on kuitenkin lapsen oma ja että minä olen tavallaan niinkuin varaäiti silloin kun lapsi on meillä. Lapsi sanoi, että haluaisi minua kutsua silti äidiksi ja oma äiti oi kysynyt häneltä, että haluaisiko hän minun olevan lapsen oma äiti kun minua äidiksi kutsuu. Yritimme parhaamme mukaan selittää, ettei tämä sitä tarkoittanut ja että muillakin lapsilla voi olla omien äitien ja isien lisäksi äiti- tai isäpuolia. Soitin itsekin perheneuvolaan saadakseni asiasta mielenrauhan ja sieltä tuotiin esiin lapsen näkökulmaa asiaan. Minulle oli järkeenkäypää se, että lapselle sanat ”äiti” tai ”isä” eivät ole niin tunnepitoisia kuin aikuiselle, vaan ”äiti” saattaa merkitä lapselle ihmistä, joka huolehtii lapsesta kuten äidit ja tämä voi olla tapa liittää itsensä muuhun perheeseen. Kun pikkuvelikin kutsuu minua äidiksi, oli lapselle luontevaa kutsua myöskin minua äidiksi”

8 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön keskeisimmät tutkimustulokset olivat, että äitipuolia kuormittavat yleiset lapsiperheen elämänvaiheeseen liittyvät kuormitustekijät sekä suoraan uusperheellisyteen liittyvät kuormitustekijät. Yksittäiset voimaa vievät tekijät näyttävät aineiston perusteella olevan sidoksissa toisiinsa. Tätä asioiden sidoksellisuutta kuvattiin riippuvuusristriitakehän avulla joka on esitetty kuvassa neljä. Uusperheiden auttamis- ja tukipalveluita kehitettäessä tulisikin huomio kiinnittää näihin yhteiskunnallisiin ja rakenteellisiin ongelmiin sekä niiden poistamiseen.

Lapsiperheiden kuormitusta on tutkittu ainakin Terveiden ja hyvinvointilaitoksen toimesta, joka julkaisee tutkimuksistaan vuosittain perhebarometrin. Perhebarometreissä on nostettu kuormittavista tekijöistä esille ”kiireen tuntu”. Lapsiperheitä kohtaaville terveydenhoitajille sekä muille ammattilaisille suunnattu ”Lasten neuvola lapsiperheiden tukena - opas ammattilaisille” puolestaan toteaa vanhemmaksi tulon muuttavan parisuhdetta, vanhempien ajankäyttöä, taloudellista tilannetta ja ihmissuhteita. Osa muutoksista voidaan kokea myönteisi-

nä, osa kuormittavina. Merkittävimmät kuormitustekijät oppaan mukaan ovat: arkipäivien raskaus, oman ajan ja vanhempien yhteisen ajan niukkuus, väsymys, vireystilan muutokset, mielialan muutokset, äidin yksinäisyys, vanhemmuuteen liittyvä epävarmuus ja rooliristiriidat. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 80 - 81.)

Kun tämän opinnäytetyön tuloksia verrataan Sosiaali- ja terveysministeriön tuottamaan aineistoon lapsiperheen kuormitustekijöistä, voidaan havaita, että tutkimustulokset ovat osin yhteneviä sekä voimaa vievien ja voimaa tuovien tekijöiden osalta. (vrt. Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 80 - 81). Tämän opinnäytetyön pohjaksi oli perustettu uusperheen äitien vertaistukiryhmä, jonka tavoitteena oli tukea uusperheen äitejä haastavassa elämäntilanteessa ja auttaa uusperheen äitejä tiedostamaan ja löytämään omia voimanlähteitä sekä löytämään helpotusta kuormittaviin tekijöihin. Yksilöllinen kokemus kuormittavuudesta tai voimaantumisesta vaihtelee kuitenkin paljon. Haaranen (2012), joka tutki lapsiperheiden voimavaroja ja kuormittavuutta ja heidän auttamista vertaistukiryhmien avulla, kiinnittääkin tutkimuksensa johtopäätöksissä huomiota siihen, että ryhmiin osallistuvien alle kouluikäisten lasten vanhempien taustat, vaihtelevat tarpeet ja elämäntilanteet olisi huomioitava ryhmien suunnittelussa ja toteuttamisessa. Tämä edesauttaisi onnistuneiden ryhmien järjestämistä. Haaranen jatkaa, että ryhmiä voisi järjestää selkeästi kohdennettuina yhden vanhemman perheille tai yhteisiä ryhmiä samassa elämäntilanteessa oleville vanhemmille. (Haaranen 2012, 89.) Toive äitipuolten omasta vertaistukiryhmästä sekä vertaistukiryhmien kohdentaminen eri elämäntilanteessa oleville nousi esiin myös tässä opinnäytetyössä.

Terveiden ja hyvinvointilaitoksen esiin nostama ”kiireen tuntu”, esiintyi myös tämän opinnäytetyön aineistossa. Toisaalta aineistosta nousi esiin myös huoli taloudellisesta tilanteesta. Miettinen ja Rotkirch (2012) toteavat, että yleisesti perheiden ”kiireen tuntu” on vähentynyt. Huolestuttavaa on kuitenkin se, että ”kiireen tuntu” kuormittaa erityisesti tulotasoltaan köyhimpiä perheitä. Miettisen ja Rotkirchin tutkimus oikaisee siis tältä osin käsitystä, että kiirettä koettaisiin yleisemmin yhteiskuntaluokissa. He jatkavat, että kiirettä toki koetaan niissäkin, mutta suuremman tulotason omaavissa perheissä kiireen tuntua voidaan hälventää erilaisia arjen apuja käyttämällä, kuten maksullista siivouspalvelua. (Miettinen & Rotkirch 2012, 11 - 19.) Broberg (2010) kirjoittaa tutkimuksessaan, että tilastojen mukaan eroja tapahtuu enemmän alemmissa sosiaaliluokissa ja tulotasoilla, nämä seikat voivat myös olla yhteydessä lapsen hyvinvointiin (Broberg 2010, 50). Näiden erilaisten tekijöiden kasaantuminen saattaa muodostaa riskin koko uusperheen hyvinvoinnille.

Kun tämän opinnäytetyön tutkimustuloksia tarkastellaan äitipuolten voimaantumisen näkökulmasta, havaitaan äitipuolien tyytyväisyys parisuhteeseensa, uusperheen muista haasteista huolimatta. Toisaalta puolisolta kaivattiin tukea sen puuttuessa. Siltä osin äitipuolten näkemykset ovat yhteneviä Malisen & Larkelan (2011) kanssa, jotka ovat lähteneet lähestymään

uusperhettä vahvan parisuhteen kautta. Heidän näkemyksen mukaan uusperhe ei toimi ilman toimivaa parisuhdetta ja uusperhe rakentuu parisuhteen ympärille. Tämän opinnäytetyön aineistossa, isät tuntuivat jakavan kasvatusvastuuta äitipuolten kanssa. Yhden äidin kertomuksessa ilmeni ristiriitaa siitä, että isä vastasi lasten kasvatuksesta itsenäisesti. Brobergin (2010) tutkimuksessa havaittiin, että uusperheissä riitaa aiheutti useammin kasvatus- ja parisuhde, kun taas ydinperheissä erimielisyyttä aiheuttaa useammin kotityöt. Broberg jatkaa, että mikäli uusperheeseen syntyy yhteinen lapsi, riidellään siellä useammin myös kotitöistä. Broberg toteaa vielä, että muutoin näyttäisi kuitenkin siltä, että uusperheissä työnjako puolisoitten välillä olisi tasaisempaa kuin ydinperheissä. (Broberg 2010, 203 - 204.)

Opinnäytetyön tuloksista ilmeni, että äitipuolet kokivat voimaa antaviksi tekijöiksi sekä oman perheensä että oman henkilökohtaisen vapaa-aikansa. Miettinen ja Rotkirch (2012) kertovat, että Yhdysvalloissa tehdyissä tutkimuksissa vanhempien työssäkäynti ei vähentänyt vanhempien lastensa kanssa vietettyä aikaa, vaan vanhemmat nipistivät aikaa silloin jostakin muualta, kuten omista harrastuksistaan ja niin kutsutusta omasta ajastaan (Miettinen & Rotkirch 2012, 13). Tämä voi muodostaa riskin sille, että äitipuoli väsyttää itsensä arjessa joutaessaan liiaksi omista tarpeistaan, toteuttaessaan hyvän äitipuolen rooliodotusta (vrt. Murtorinne - Lahtinen 2011). Tämän vuoksi hyvänä kehityksenä voidaan pitää sitä, että tutkimustulosten valossa isien vastuunotto lapsien- ja kodinhoidosta on lisääntynyt (Miettinen & Rotkirch 2012, 13 - 14).

Tämä opinnäytetyö tuotti kuvailevaa aineistoa äitipuolten voimavaroista ja niitä heikentävistä tekijöistä, sekä siitä miten niitä voisi vertaistukitoiminnan ja muiden perheille suunnattujen palveluiden kautta vahvistaa. Sutinen (2005) kuvaa elämistä uusperheessä ”akvaarioelämäksi”, tällöin koti ei enää takaa yksityisyyden suojaa, vaan kaikki tekemisesi ja tekemättä jättämisesi on arvioinnin ja arvostelun alla (Sutinen 2005, 169). Toisaalta on huomioitava, että eläminen uusperheessä voi tuottaa myös positiivisia tunnekokemuksia. Tähän viittaa myös Broberg (2010) kirjoittaessaan, että uusperheellisyyttä ei ole syytä nähdä pelkästään negatiivisena asiana, sen haasteista huolimatta. Uusperheellisyys voi myös antaa paljon. Uusperheen positiivisista puolista Broberg nostaa sen laajan ihmissuhdeverkoston. Toimiessaan uusperheen ihmissuhdeverkosto voi tarjota lapsille uusia turvallisia aikuisia ja olla sekä perheen voimavara että heijastua sitä kautta lasten hyvinvointiin. (Broberg 2010, 211.)

Opinnäytetyön tulosten mukaan vertaistukiryhmät ovat äitipuolille erittäin tärkeitä. Äitipuolet kuvasivat vertaistukea välttämättömäksi oman selviytymisen kannalta. Äitipuolet hakeutuivat vertaistukiryhmään saamaan tukea, suhteuttamaan omaa tilannetta ja luodakseen itselleen verkostoa, jossa heitä ymmärretään. Vertaisryhmien keskeisin anti äitipuolille on saada jakaa kokemuksia vertaisten kanssa ja saada näin helpotusta omaan arkeen. Uusperhetutkijoista Sutinen (2005) toteaa, että aiemmissa tutkimuksissa äitipuolten asema uusperheissä on

todettu kaikkien vaikeimmaksi ja hänen oma tutkimus täydentää tätä ajatusta (Sutinen 2005, 159). Murtorinne - Lahtinen on esittänyt, että nimenomaan äitipuolet voisivat hyötyä vertaistukiryhmistä (2011, 197). Tämä opinnäytetyö vahvistaa osaltaan äitipuolten tarvetta omiin vertaistukiryhmiin.

9 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Laadulliset tutkimusaineistot ovat usein pieniä. Tutkimukseen osallistujiksi valitaan henkilöitä, jotka voivat kertoa parhaiten tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. (Kylmä, Pelkonen, Hakulinen 2004, 252.) Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa äitipuolten kokemuksista uusperheen äideille suunnatusta vertaistukiryhmästä. Tutkimukseen osallistui neljä äitipuolta. Aineistona käytettiin neljän äitipuolen kertomuksia, aineiston kokonaislukumäärän voidaan siis katsoa olevan pieni. Äitipuolten kertomukset olivat kuitenkin melko laajoja kuvauksia omasta ja perheen hyvinvoinnista sekä niihin liittyvistä tekijöistä, joten sen puolesta aineiston voidaan katsoa olevan hyvinkin rikas.

Yleisissä laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteereissä korostetaan laadullisen tutkimuksen uskottavuutta. Uskottavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkija on riittävän kauan tekemisissä tutkittavan ilmiön kanssa, keskustelee tutkimukseen osallistuvien henkilöiden ja tutkijakollegoiden kanssa. (Kylmä ym. 2004, 253.) Opinnäytetyön laatijan oma esiymmärrys uusperheisiin on syntynyt omakohtaisen kokemuksen kautta, jonka jälkeen opinnäytetyön laatija on tietoisesti laajentanut omaa ymmärrystään tutustumalla uusperhetutkimukseen laaja-alaisesti, käyttäen hyödyksi monitieteellistä tutkimusta uusperheistä. Tämän lisäksi opinnäytetyön laatija on perehtynyt uusperheellisyteen aineiston pohjana toimineen uusperheen äitien vertaistukiryhmän kautta. Laatijan oma esiymmärrys aiheesta on varmasti ollut sekä positiivinen että negatiivinen opinnäytetyön tekemisen kannalta. Esiymmärrys on auttanut tutkimuskysymysten asettelussa, toisaalta myös osin ohjannut niitä. Tällöin voidaan ajatella, että jotain arvokasta on voinut jäädä havaitsematta. Toisaalta esiymmärrys asiasta on helpottanut luotamuksellisen suhteen luomisessa uusperheen äiteihin, tämä näkyi myös uusperheen äitien vertaistukiryhmästä kerätystä palautteesta.

Vahvistettavuus on niin ikään keskeistä luotettavuuden arvioinnissa. Tämä edellyttää tutkimusprosessin kirjaamista siten, että toinen tutkija voi seurata tutkimuksen kulkua. (Kylmä ym. 2004, 253.) Tässä opinnäytetyössä tutkimuksen tulokset on esitetty erillisessä tulokset -osiossa. Tulosten raportoinnissa on pyritty systemaattisuuteen ja seikkaperäisyyteen, jotta tutkimustulokset kuvaisivat tutkittavien kokemuksia. Tutkimustulokset on esitetty taulukoissa, joiden kautta päättelyketju on havaittavissa. Luokkien syntymistä on tuettu autenttisten ilmauksien avulla.

Laadullisessa tutkimuksessa siirrettävyys edellyttää, että tutkija on raportoinut riittävästi kuvailevaa tietoa tutkimukseen osallistuvista henkilöistä ja heidän elämäntilanteistaan. Tätä kautta lukija voi muodostaa kuvan siitä, ovatko tutkimustulokset siirrettävissä toisiin samankaltaisiin tilanteisiin. (Kylmä ym. 2004, 253.) Tässä opinnäytetyössä esiintyvät äitipuolet ja heidän perhetilanteet opinnäytetyön tekijä on kuvannut taulukossa kolme. Lasten tarkkaa lukumäärää ei ole kerrottu tunnistettavuuden estämiseksi. Aineistoa käsiteltäessä on muutettu niissä mainittujen puolisoiden nimet, sekä poistettu tai korvattu henkilöiviä nimiä tai nimiä. Esimerkiksi äitipuolen kertoessa tytärpuolestaan on saatettu muuttaa kuvaus muotoon lapsipuoli. Ennen opinnäytetyön julkaisua, jokaiselle tutkimukseen osallistuneelle äitipuolelle on tarjottu mahdollisuus kommentoida ja esittää korjausehdotuksia opinnäytetyöhön. Tutkimusaineisto hävitetään asianmukaisesti opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Näillä toimilla opinnäytetyön tekijä on osaltaan huolehtinut äitipuolien suojasta, johon Tuomen (2007) mukaan kuuluvat seuraavat asiat: tutkittavat tietävät tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja mahdolliset riskit. Tutkittavien suojaan kuuluu myös osallistuvien vapaaehtoinen suostumus, tutkimustietojen luottamuksellisuus ja osallistujien nimettömyys sekä ennen kaikkea se, että tutkija toimii luotettavalla tavalla. (Tuomi 2007, 145 - 146.) Tutkittavien anonymiteetin varmistamiseksi tutkimusaineistoa ei käsitelty kokonaisina kertomuksina, vaan kertomuksen osina.

Laadullisen tutkimuksen tutkimustuloksia voidaan hyödyntää esimerkiksi asiakkaan ymmärtämisen, asiakkaan tilan määrittelyn ja sen muutosten havaitsemiseen sekä ohjauksen pohjana. Tämän lisäksi laadullisen tutkimuksen tuloksia voidaan katsoa hyödynnettävän sekä ongelmälähtöisesti, että käsitteellisesti. Ongelmälähtöistä tutkimustulosten hyödyntäminen on esimerkiksi päätöksen teon tueksi käytettävänä tai käytännön toiminnan muuttamisessa. Käsitteellistä tutkimustiedon hyödyntäminen on oman ajattelun jäsentämiseksi tai kehittämiseksi. (Kylmä ym 2004, 255.) Tämän opinnäytetyön päätteeksi tuotettiin erillinen kehittämissuunnitelma äitipuolten vertaistukiryhmän perustamiseksi. Opinnäytetyön antia voidaan hyödyntää ammatillisessa mielessä äitipuolia kohdattaessa eri toimipisteissä sekä yksilöllisessä mielessä äitipuolen itse jäsentäessään omaa paikkaansa uusperheessä.

10 Äitipuolten vertaistukiryhmän kehittäminen

Rantanen ja Toikko (2006) kirjoittavat, että uusi tieto on luonteeltaan raja-aidat ylittävää eli transdisiplinaarista. Tämä ei heidän mukaansa tarkoita yksinomaan monitieteistä tiedonmuodostusta, vaan myös teorian ja käytännön rajat ylittävää tiedonmuodostusta. (Rantanen & Toikko 2006, 404.) Tämän opinnäytetyön yhtenä tavoitteena oli tuottaa kuvailevaa aineistoa äitipuolten kokemuksista uusperheen äitien vertaistukiryhmästä ja laatia tämän pohjalta kehittämissuunnitelma äitipuolten oman vertaistukitoiminnan käynnistämiseksi. Tämän vuoksi

opinnäytetyön prosessissa voidaan havaita teorian ja käytännön rajat ylittävää tiedonmuodostusta.

Aineiston perusteella äitipuolet toivovat ryhmässä käsiteltävien aiheita sekä keskustellen, että toiminnallisten harjoitteiden kautta. Äitipuolet tuovat myös esiin tarpeen vertaisryhmän jatkuvuudesta, joka saattaa aiheuttaa haasteen vertaistukitoimintaa tarjoavalle organisaatiolle. Tämän vuoksi viimeisen kerran tavoite on sopia ryhmän jatkotapaamisista ja jakaa ryhmän tapaamisista jatkossa vastaavat henkilöt. Tällöin ryhmän toiminnan jatkuminen mahdollistuu myös kahdeksannen tapaamiskerran jälkeen. Äitipuolet esittivät myös toiveen asioiden syvälistemmästä käsittelystä, jonka jatkuva vertaistukiryhmä saattaisi mahdollistaa. Suunnitelma äitipuolten vertaistukiryhmän käynnistämiseksi on esitelty kokonaisuudessaan taulukossa yhdeksän.

Tapaamiskertojen aiheiden käsittely tulisi toteuttaa vetäjän pohjakoulutuksen ja osaamisen mukaisesti. Aineistosta nousseena toiveena oli että vetäjänä toimisi uusperhetaustan omaava sosiaali- terveys- tai kasvatustalon ammattilainen. Vertaistukiryhmä kokoontuisi kahdeksan kertaa ja jokaiselle tapaamiskerralla olisi oma tavoitteensa. Ryhmästä voi halutessaan jättäytyä pois kahdeksan tapaamisen jälkeen. Taulukossa (9) on esitetty tapaamiskertojen rakenne ja tavoite.

Taulukko 9: Suunnitelma äitipuolten vertaistukiryhmän käynnistämiseksi

Tapaamiskerta	Tapaamiskerran tavoite
1	Tutustuminen ja ryhmäytymisprosessin käynnistäminen. Luottamuksellisen ilmapiirin luominen.
2	Suhteet kaikkiin ex-puolisoihin
3	Sosiaaliset suhteet uusperheen voimavarana.
4	Äitipuolen erilaiset roolit
5	Uusperheen kehitysvaiheet
6	Uusperheen rajat ja kasvatuskysymykset sekä parisuhde
7	Äitipuolen omat voimavarat ja jaksaminen
8	Katseet tulevaisuuteen - yhteydenpito jatkossa

Rantasen ja Toikon (2006) mukaan kehittämistyössä ei ensisijaisesti ole kyse käytäntötutkimuksesta, toimintatutkimuksesta tai muustakaan tutkimuksesta, vaikka kehittämistoiminnan näkyväksi tekemisessä voidaan hyödyntää erilaisia tutkimuksellisia asetelmia ja menetelmiä. He jatkavat, että kansalaislähtöisessä kehittämisessä on aineksia sekä tutkimuksen että

projektityön perinteistä. Tutkimusten tavoin siinä korostetaan ilmiöiden käsitteellistämistä, kehittämisasetelmien huolellista rakentamista sekä luotettavien menetelmien kautta tuotettua tietoa. Projektityön tavoin siinä painotetaan selkeää tavoitteiden määrittelyä sekä projektin rakenteiden ja vaiheiden seikkaperäistä suunnittelua ja kuvaamista. Lisäksi Rantanen ja Toikko esittävät ajatuksen, että tällainen määrittely tarkoittaa periaatteellista siirtymää akateemisesta tutkimuksesta kohti tutkimuksellista kehittämistä. (Rantanen & Toikko 2006, 409.)

Äitipuolten vertaistukiryhmän käynnistämisen pohjaksi luotu suunnitelma on tehty opinnäytetyön aineiston perusteella. Siinä on huomioitu opinnäytetyön aineistossa esiintyvien äitipuolten esiin nostamat kehittämis ehdotukset suhteessa uusperheen äideille suunnattuun ryhmään. Äitipuolet kokevat vertaistukitoiminnan aineiston perusteella tärkeäksi ja voimaa tuovaksi asiaksi, uusperheen äitien vertaistukiryhmässä käsitellyt aihepiirit he kokivat toimiviksi. Vertaistukitoiminnan kehittäminen vaatii kuitenkin jatkossa Rantasen ja Toikon (2006) kuvaamaa tutkimuksellista kehittämistä, jotta voidaan varmistua, että vertaistukitoiminta vastaa äitipuolten tarpeisiin.

11 Lopuksi

Opinnäytetyön aineiston perusteella, on ilmeistä, että äitipuolen vertaistukitoiminnalle olisi kysyntää. Äitipuolten kirjoituksissa sekä uusperheen äitien vertaistukiryhmässä tuli hyvin esiin se yksinäisyys, häpeä ja ahdinko, jonka kanssa monet äitipuolet kamppailevat. Eräs tutkimukseen osallistunut äiti puki asian sanoiksi näin:

”Tässä hommassa on todella yksin. Van toinen uusperheen äiti ymmärtää tunteeni (vaikka ei hyväksyisi niitä). Muille jos puhun, tunnen, että toinen katsoo minua Olet paha ja julma äitipuoli -silmin. Tuntuu, etten saa valittaa, koska itsehän olen tämän valinnut.”

Päätän opinnäytetyöni erään opinnäytetyöhön osallistuneen äitipuolen sanoihin:

”Toivon, että joskus olisimme oikea yhtenäinen perhe. Nyt emme sitä ole. Toivon, että joskus nämä tämänhetkiset negatiiviset tunteeni olisivat historiaa. Näen tällä hetkellä uusperheemme tulevaisuuden päivä kerrallaan - tulevaisuutena. En uskalla luottaa, että meillä olisi kaikki joskus hyvin. En uskalla ajatella, että päätyisimme jonain päivänä eroon. Niinpä jokainen eletty päivä on hyvä päivä. Jotkut kaikin tavoin tosi hyviä päiviä, jotkut suurimmaksi osaksi ihan kamalia, mutta suurin osa siltä väliltä.”

Lähteet

Aapola-Kari, S., Nivala, A., Tonttila, T. (toim). 2012. Nuoren tukeminen vanhempien erotessa. Tutkimusnäkökulmia ja hyviä käytäntöjä. Forssa: Forssa Print oy.

Aho, A. 2010. Isän suru lapsen kuoleman jälkeen. Tuki-interventio ja sen arviointi. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print.

Berg, I. K. & Miller, S. D. 1994. Ihmeitä tapahtuu. Alkoholiongelmien ratkaisun keskeinen hoito. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.

Blatner, A. 1997. Toiminnalliset menetelmät terapiassa ja koulutuksessa. Psykodraaman ja sosiadraaman tekniikat käytäntöön sovellettuna. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Broberg, M. 2010. Uusperheen voimavarat ja lasten hyvinvointi. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 52/2010. Helsinki: Väestöntutkimuslaitos, Väestöliitto.

Coleman, M., Ganong, L., Fine, M. 2000. Reinvestigating Remarriage: Another Decade of Progress. *Journal of Marriage and the Family* 62 (November 2000), 1288 - 1307.

Euramaa, K.-I. 2001. Ryhmätoiminta lapsiperhe-projektin perhetyössä. Kokemuksia ja näkemyksiä vertaisryhmistä. Helsinki: Paino-Käpylä Print oy.

Furman, B. & Ahola, T. 1993. Muuttuset. Terapiasta ratkaisuihin. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.

Haaranen, A. 2012. Realistinen arviointi lapsiperheiden vanhempainryhmistä. Muutokset perheen terveydessä ja vaikuttavuutta edistävät toiminnot. Kuopio: Kopijyvä Oy.

Halme, N. 2009. Isän ja leikki-ikäisen lapsen yhdessäolo. Yhdessäoloa, isänä toimimiseen liittyvää stressiä ja isän tyytyväisyyttä parisuhteessa kuvaavan rakenneyhtälömallin kehittäminen ja arviointi. Helsinki: Yliopistopaino.

Halme, N., Kekkonen, M., Perälä, M.-L. 2013. Perhekeskukset Suomessa. Palvelut, yhteistoiminta ja johtaminen. Tampere: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy.

Hakanen, J. 2009. Työn imua, tuottavuutta ja kukoistavia työpaikkoja? - Kohti laadukasta työelämää. Viitattu 1.10.2013.

http://www.tsr.fi/tsarchive/files/Selvityksia/TSR_Tata_on_tutkittu2009.pdf.

Hirvonen, H. & Korhonen, A. 2009. Vertaistuesta voimaa uusperheen arkeen. Opas vertaisryhmäohjaajille. Helsinki: Multiprint.

Hokkanen, T. 2005. Äitinä ja isänä eron jälkeen. Yhteishuoltajavanhemmuus arjen kokemuksena. Jyväskylä: University printing house.

Hämäläinen, J. 2011. Kalliit erot: selvitys huoltoriitojen kustannuksista. Ylöjärvi: Painohäme.

Jyväskylän yliopisto, 2014. Perhetutkimuskeskus. Viitattu 16.11.14
<https://www.jyu.fi/ytk/laitokset/perhetutkimus>.

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän palvelut, 2014. Viitattu 16.11.14.
<http://sote.kainuu.fi/perhetyo>.

Kela. 2010. Tilastokatsaus. Viitattu 22.10.2013.
[http://uudistuva.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/alias/TK_2010_11_12/\\$File/TK_2010_11_12_Isien_osuus_perhevapaista_kasvaa.pdf](http://uudistuva.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/alias/TK_2010_11_12/$File/TK_2010_11_12_Isien_osuus_perhevapaista_kasvaa.pdf).

Kiiski, J. 2011. Suomalainen avioero 2000-luvun alussa. Miksi avioliitto puretaan, miten ero koetaan ja miten siitä selviydytään? Joensuu: Kopijyvä Oy.

Kinnunen, T. 2006. Vertaistuki erityislapsen vanhempien voimavarana. Tampere: Juvenes Print Oy.

Kylmä, J., Pelkonen, M., Hakulinen, T. 2004. Laadullinen tutkimus ja näyttöön perustuva hoitotyö. Hoitotiede 16, 250 - 257. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Lankinen, M. 2011. Voimaneidot. Opas tyttöjen oman voiman haltuunoton ja aggression hallinnan tukemiseen. Tallinna: Tallinnan Kirjapaino Oy.

Linnavuori, H. 2007. Lasten kokemuksia vuoroasumisesta. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Malinen, K. 2011. Parisuhde pikkulapsiperheessä. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Malinen, V. & Larkela, P. 2011. Parisuhde - Uusperheen ydin. Vaasa: Oy Fram Ab.

Mannerheimin lastensuojeluliiton uudenmaan piiri. Viitattu 24.05.2012.

<http://uudenmaanpiiri.mll.fi/toiminta/vertaisryhmatoiminta/>.

Miettinen, A. & Rotkirch, A. 2012 Yhteistä aikaa etsimässä. Lapsiperheiden ajankäyttö 2000-luvulla. Helsinki: Vammalan kirjapaino Oy.

Murtorinne-Lahtinen, M. 2011. Äitipuolen identiteetin rakentaminen uusperheessä. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Murtorinne-Lahtinen, M. 2013. Hyvä paha äitipuoli. Juva: Bookwell Oy.

Nevgi, A. & Lindblom-Ylänne, S. 2011. Oppimisen teorit. Teoksessa Nevgi, A. & Lindblom-Ylänne, S. (toim.) Yliopisto-opettajan käsikirja. Helsinki: WSOYpro Oy, 194 - 236.

Nylund, M. 2005. Vertaisryhmät kokemusten ja tiedon jäsentäjinä. Teoksessa Nylund, M. & Yeung, A B. (toim.) Vapaaehtoistoiminta, anti, arvot ja osallisuus. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy, 195 - 213.

Paajanen, P. 2006. Perhebarometri 2006. Päivisin leiväntuoja, iltaisin hoiva-isä. Alle 3-vuotiaiden esikoislasten isien näkemyksiä ja kokemuksia isyydestä. Väestötutkimuslaitoksen katsauksia E 24/2006. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy.

Paajanen, P. 2007. Perhebarometri 2007. Mikä on minun perheeni? Suomalaisten käsityksiä perheestä vuosilta 1997 ja 2007. Väestötutkimuslaitoksen katsauksia E 30/2007. Helsinki. Viitattu 18.8.2014. <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/58796bacf7777bb62a565531cb5a6271/1413300500/application/pdf/237278/Perhebarometri%202007.pdf>.

Raittila, K. & Sutinen, P. 2008. Huonetta vai sukua, elämää uusperheessä. Helsinki: Kirjapaja.

Rantanen, T. & Toikko, T. 2006. Käytäntötutkimuksesta kansalaislähtöiseen kehittämiseen. Janus 4/2006, 403 - 410.

Ranssi-Matikainen, H. 2012. Yhdessä sittenkin. kokemukset erokriisistä, vertaistuesta ja muutoksesta parisuhteessa. Porvoo: Bookwell Oy.

Ritala-Koskinen, A. 1993. Onko uusperheestä perheeksi? Tutkimus uusperheen kulttuurisesta kuvasta suomalaisten naisten- ja perhelehtien konstruoimana. Jyväskylän: Jyväskylän Yliopistopaino.

Ritala-Koskinen, A. 2001. Mikä on lapsen perhe - Tulkintoja lasten uusperhesuhteista. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 38/2001. Helsinki: Väestöliitto.

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen E. 2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOYpro Oy.

Rönkä, A., Malinen, K., Sevón, E., Kinnunen, U, Poikonen, P-L. & Lämsä, T. 2009. Arki elämäalueiden leikkauspisteessä: johtopäätökset ja ehdotuksia perheiden arjen tukemiseksi. Teoksessa Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-Kustannus,273-296.

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro Oy.

Siitonen, J. 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulu: Oulu University Library.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2012. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuunnitelma KASTE 2012 - 2015. Tampere: Juvenes Print - Tampereen Yliopistopaino Oy.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2004. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:14. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opastyöntekijöille. Helsinki: Edita Prima Oy.

Suomen Uusperheellisten Liitto ry. Viitattu 11.01.2012. <http://supli.fi/wordpress/>.

Sutinen, P. 2005. Vanhempana ja aikuisena uusperheessä. Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Tampereen kaupunki, 2014. Perhetyö. Viitattu 16.11.14.
<http://www.tampere.fi/perhejasosiaalipalvelut/perhetyo.html>.

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. Vertaistuki. Viitattu 23.10.2013.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/neuvoa-antavat-fi/vertaistuki.

Tilastokeskus. Liitetaulukko 4. Uusperheet 1990 - 2011, viitattu 27.9.2012.
http://www.stat.fi/til/perh/2011/perh_2011_2012-05-25_tau_004_fi.html ja
http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html viitattu 18.10.2013.

Tilastokeskus. 2013. Liitetaulukko 4. Uusperheet 1990 - 2013. Viitattu 15.11.2014.
http://www.stat.fi/til/perh/2013/perh_2013_2014-05-23_tau_004_fi.html.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Tuomi, J. 2007. Tutki ja lue. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Törrönen, M. 2012. Onni on joka päivä. lapsiperheen arki ja hyvinvointi. Tallinna: Tallinna Raamatutrükikoda 2012.

Varjonen, S. 2011. Äidin hoiva, jaettu vanhemmuus - ja vapaus valita. Perhevapaiden uudistamisen argumentointi 1970-luvulta 2000-luvulle. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 118. Kelan tutkimusosasto. Tampere: Juvenes Print - Tampereen yliopistopaino Oy.

Virkki, T., Vartiainen, A., Kettunen, P., Heinämäki, L. 2011. Sosiaalipalvelut muutoksessa. Kuntalaisten ja henkilöstön näkemyksiä Paras-uudistuksesta. Tampere: Juvenes Print - Tampereen Yliopistopaino Oy.

Whiting, J., Smith, D.R., Barnett, T., Gfasky, E.L. 2007. Overcoming the Cinderella Myth: A Mixed Methods Study of Successful Stepmothers. Journal of Divorce & Remarriage, Vol. 47(1/2) 2007, 95 - 110.

Kuvat

Kuva 1: Uusperhekehys	12
Kuva 2: Vuoroasuvan lapsen perhe.	13
Kuva 3: Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen.....	24
Kuva 4: Ristiriita-Riippuvuuskehä	38

Taulukot

Taulukko 1: Tapaamiskertojen rakenteet	20
Taulukko 2: Tutkimuskysymysten teemakysymykset	21
Taulukko 3: Äitipuolten perhetilanteet	23
Taulukko 4: Äitipuolia kuormittavat tekijät ja asiat	25
Taulukko 5: Äitipuolia voimaannuttavat asiat ja tekijät.....	30
Taulukko 6: Äitipuolten hakeutuminen vertaistukiryhmään	31
Taulukko 7: Äitipuolten näkemykset vertaistukiryhmästä	33
Taulukko 8: Äitipuolten ehdotukset vertaistukiryhmien kehittämiseksi	35
Taulukko 9: Suunnitelma äitipuolten vertaistukiryhmän käynnistämiseksi	44

Liitteet

Liite 1 Suomen Uusperheellisten liitto ry:n esitietolomake.....	54
Liite 2 Instruktio äitipuolille.....	55
Liite 3 Analysointi äitipuolia kuormittavista tekijöistä ja asioista.....	56

Yhteystiedot:

Nimi

Puhelinnumero

Parisuhteen ikä

Yhdessä asutut vuodet

Lasten iät

Oletteko osallistuneet aikaisemmin jollekin vertaisryhmään? Jos olette, niin listatkaa käydyt kurssit alle.

Mitä odotatte vertaisryhmästä?

Mikä sai teidät kiinnostumaan vertaisryhmään tulemisesta juuri nyt?

Miten kuvaisitte suhdettanne?

Millaisia vahvuuksia suhteessanne on?

Millaiset asiat aiheuttavat suhteessanne ristiriitaa?

Onko jotain muuta, mitä ohjaajien olisi hyvä tietää ennen ryhmän alkua?

Onko mielessänne jokin vertaisryhmään tai sen sisältöön liittyvä asia, josta haluaisit kysyä meiltä?

Meille saa / ei saa lähettää sähköpostilla tietoa kursseista ja tapahtumista

Huom.! Mahdolliset ruoka-aineallergiat;

Hyvä uusperheen äiti!

Osallistuit keväällä 2012 uusperheen äideille suunnattuun vertaisryhmään. Kokoan opinnäytetyöni tutkimuksellista osuutta ja olisin sen vuoksi halunnut kysyä sinulta vielä tarkemmin uusperheestäsi. Ryhmässä kävimme keskustelua uusperheellisyydestä, sen iloista ja suruista. Pyytäisinkin sinua kirjoittamaan minulle noista sinun kokemuksistasi.

Muistelisitko miten uusperheesi syntyi? Millainen on ollut matkasi uusperheen äitinä? Millaista tukea olet saanut matkan varrella ja millaista tukea olisit kaivannut? Jos muistelet uusperheen äitien vertaistukiryhmää, mitä ajattelet siitä nykyään? Mikä sai sinut tuolloin hakeutumaan ryhmään? Ja vastasiko ryhmä tarpeisiisi? Millaisena näet vertaistoiminnan suhteessa uusperheellisyyteen? Miten itse kehittäisit vertaistukitoimintaa? Millaisena näet vertaisryhmän ohjaajan roolin? Entä millaisia voimavaroja sinulla on ollut itselläsi kohdata eteen tulevia haasteita, mistä sinä saat itse voimaa? Ja mitä kuuluu uusperheellesi nykyään, kuinka te kaikki voitte? Mitä haasteita näet tulevaisuudessa, kuinka tulette niistä selviämään?

Kirjoituksen pyytäisin lähettämään koulun sähköpostiin, jonka osoite on alla. Kiitos vastauksestasi!

Käytän saamaani aineistoa Laurea - ammattikorkeakoulun opinnäytetyössä (Terveystieteiden tutkimuskeskus TAMK). Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen aineisto hävitetään. Valmiista opinnäytetyöstä ei voi tunnistaa yksittäistä kirjoittajaa. Valmis opinnäytetyö tulee olemaan vapaasti luettavissa Laurea - ammattikorkeakoulun tietokannoissa. Vastaan mielelläni mieleesi tuleviin kysymyksiin!

Ystävällisesti;

Emilia Puistovirta

xxxxxxxxxxxxxx

emilia.puistovirta@laurea.fi

Analysointivaihe

<ul style="list-style-type: none"> • Stilisointi 	<ul style="list-style-type: none"> • ryhmittely 	<ul style="list-style-type: none"> • alaluokka
<ul style="list-style-type: none"> • Varaäitinä oleminen tuntuu vaikealta • Suhteen luominen ei-biologiseen lapseen vaikeaa hänen ollessa erityislapsi • Arjen pyöritys ruuhkavuosien keskellä voimia vievää • Rankkaa rakentaa uutta uusperheprosessissa kun avioero-prosessi on vielä kesken • Jännitys oman työn jatkumisesta sen määräaikaisuuden vuoksi • Puolison lisätyön tarve • Taloudellinen tiukkuus • Raja ex-puolisoihin haastava • Ulkopuolisuuden tunteen syntyminen epäselvän roolin myötä ja jäädessä ei biologisten lasten kasvatustasioiden ulkopuolelle • Huonon omatunnon kokeminen siitä, että ei tunne samanlaista tunnetta miehen lasta kohtaan kuin omaansa ja miehen lasta rakastaa vähemmän kuin omaansa • Miehen entinen kumppani vaikuttaa tunteisiin lasta kohtaan • virallisen tapaamis-sopimuksen puuttumisen mukanaan tuomat hankaluudet • Hämmennys miehen lapsen alkaessa kutsua äitiä äidiksi • Biologinen äiti ei hy- 	<ul style="list-style-type: none"> • Varaäitinä oleminen tuntuu vaikealta • Huonon omatunnon kokeminen siitä, että ei tunne samanlaista tunnetta miehen lasta kohtaan kuin omaansa ja miehen lasta rakastaa vähemmän kuin omaansa • Suhteen luominen ei-biologiseen lapseen vaikeaa hänen ollessa erityislapsi • Vaikeus solmia järkevää suhdetta puolison lapsiin aiheuttaa ahdistusta • Vaikeus luoda suhdetta erityislapseen • Arjen pyöritys ruuhkavuosien keskellä voimia vievää • Kasvatuskäytäntöjen erilaisuus samasta arvomaailmasta huolimatta • Aviopuolisoiden erilainen tapa toimia arjen tilanteissa • Alkavan murrosiän vaikutus lapsen käytöksessä • Miehen lapsi yrittää ottaa aikuisen roolia perheessä ja saa tähän tukea isältään • Rankkaa rakentaa uutta uusperheprosessissa kun avioero-prosessi on vielä kesken 	<ul style="list-style-type: none"> • Varaäitiys tuntuu vaikealta • Huonon omatunnon kokeminen siitä, että ei tunne samalla tavalla omia lapsia ja uuslapsia kohtaan • Huonon omatunnon kokeminen siitä, että ei rakasta uuslasta yhtä paljon kuin omaa lasta • Järkevän suhteen solmiminen uuslapsiin • Suhteen solmimisen vaikeus kun kyseessä erityislapsi • Arjen pyörittäminen vie voimia ruuhkavuosien keskellä • Kasvatuskäytäntöjen erilaisuus samasta arvomaailmasta huolimatta • Aviopuolisoiden erilainen tapa toimia arjen tilanteissa • Alkavan murrosiän tuomat haasteet • Uusperheen rakentaminen avioero-prosessin ollessa kesken • Epäselvät roolijaot perheen sisällä • Samojen sääntöjen luominen eri perhe-taustoista tulleille

<p>väky sitä, että lapsi käyttää äitipuolesta äiti-nimitystä</p> <ul style="list-style-type: none"> • äidin muutto toiselle paikkakunnalle kauaksi isän perheestä aiheuttaa muutoksen myös lapsen asumisessa ja tapaamisjärjestelyissä, jossa ei päästä sopuun • Biologinen äiti vaikuttaa lapsen kautta siihen millaista arkea uusperhe elää • Sietämätön tunne oman perheen rajojen puuttumisesta • Vastuunottaminen miehen lasten opettamisesta peruskäytöstapojen osalta, kuten käsien pesu wc käyntien jälkeen ja eri ruokien maistaminen ruokapöydässä • Miehen mukaan saanti peruskäytöstapojen opettamiseen ja vaatimiseen lapsilta • Turhautuminen kun lapset eivät ole oppineet asioita • Kasvatuskäytäntöjen erilaisuus samasta arvomaailmasta huolimatta • Arjen elämisen vaikeus, kun eri perheitä tulleille lapsille täytyy saada samat säännöt noudatettaviksi • Aviopuolisoiden erilainen tapa toimia arjen tilanteissa • Vaikeus solmia järkevää suhdetta puolison lapsiin aiheuttaa ahdistusta • Vaikeus luoda suhdetta erityislapseen • Miehen lapsi yrittää ottaa aikuisen roolia perheessä ja saa tähän tukea isältään • Alkavan murrosiän vaikutus lapsen käy- 	<ul style="list-style-type: none"> • Arjen elämisen vaikeus, kun eri perheitä tulleille lapsille täytyy saada samat säännöt noudatettaviksi • Äidin muutto toiselle paikkakunnalle kauaksi isän perheestä aiheuttaa muutoksen myös lapsen asumisessa ja tapaamisjärjestelyissä, jossa ei päästä sopuun • Virallisen tapaamis-sopimuksen puuttumisen mukanaan tuomat hankaluudet • Jännitys oman työn jatkumisesta sen määräaikaisuuden vuoksi • Puolison lisätönn tarve • Taloudellinen tiukkuus • Raja ex-puolisoihin haastava • Miehen entinen kumppani vaikuttaa tunteisiin lasta kohtaan • Biologinen äiti vaikuttaa lapsen kautta siihen millaista arkea uusperhe elää • Sietämätön tunne oman perheen rajojen puuttumisesta • Keskusteluhytetyden puuttuminen biologiseen äitiin 	<p>lapsille</p> <ul style="list-style-type: none"> • Virallisen tapaamis-sopimuksen puuttumisen mukanaan tuomat hankaluudet • Muutokset uuslapsen toisen vanhemman asumisjärjestelyissä ja niiden vaikutus uuslapsen asumisjärjestelyihin • Jännitys työn riittävyydestä • Taloudellinen tiukkuus • Rajan vetäminen entisiin puolisoihin haastavaa • Biologinen äiti vaikuttaa äitipuolen tunteisiin uuslasta kohtaan • Oman perheen rajojen puuttuminen ja niiden loukkaaminen biologisen äidin toimesta • Keskusteluhytetyden puuttuminen äitipuolen ja biologisen äidin välillä
---	---	--

<p>töksessä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Keskusteluyhteyden puuttuminen biologiseen äitiin • Äitipuoli jää vaille tarvitsemaansa ammattilaisten apua, vaikka huolehtii käytännön arjesta • Tulevaisuus ”päivä kerrallaan tulevaisuutena” • Tulevaisuuteen ei uskalla luottaa • Eroa ei uskalla ajatella 	<ul style="list-style-type: none"> • Ulkopuolisuuden tunteen syntyminen epäselvän roolin myötä ja jäädessä ei biologisten lasten kasvatustasioiden ulkopuolelle • Äitipuoli jää vaille tarvitsemaansa ammattilaisten apua, vaikka huolehtii käytännön arjesta • Hämmennys miehen lapsen alkaessa kutsumaan äitipuolta äidiksi • Biologinen äiti ei hyväksy sitä, että lapsi käyttää äitipuolesta äiti-nimitystä • Vastuunottaminen miehen lasten opettamisesta peruskäytöstapojen osalta, kuten käsien pesu wc käyntien jälkeen ja eri ruokien maistaminen ruokapöydässä • Miehen mukaan saamisen kestäminen peruskäytöstapojen opettamiseen ja vaatimiseen lapsilta • Turhautuminen kun lapset eivät ole oppineet asioita(käytöstapoja) • Tulevaisuus ”päivä kerrallaan tulevaisuutena” 	<ul style="list-style-type: none"> • Ulkopuolisuuden tunteen syntyminen perheen sisällä • Ulkopuoliseksi jääminen uuslapsen virallisissa asioissa • Sopivan sanan puuttuminen äitipuolelle • Ajautuminen kasvatusvastuuseen ja turhautuminen siinä epäonnistuessaan
--	--	---

	<ul style="list-style-type: none">• Tulevaisuuteen ei uskalla luottaa• Eroa ei uskalla ajatella	<ul style="list-style-type: none">• Eläminen päivä kerrallaan• Ei luottamusta tulevaisuuteen• Eroa ei uskalla ajatella
--	--	--